

24 בספטמבר, 2007

לכבוד
המועצה הארצית לתכנון ולבניה
משרד הפנים
קפלן 2
ירושלים
מועצה נכבדה,

במסירה ידנית

התנגדות לתכנית מתאר מחוזית מחוז הדרום ת/מ/מ/4/14 (שינוי מס' 23)
תכנית מתאר מחוזית חלקית לאזור באר-שבע (מטרופולין באר-שבע)
הכפר ואדי אל-נעם

המתנגדים :

1. לבאד אבו-עפאש, ת"ז 058971441
2. מחמד סלאמה אלחמאמדה, ת"ז 055801567
3. סעיד שחדה אלג'רג'אוי, ת"ז 035504299
4. סלאמה סלמאן אבו-חמאד, ת"ז 035508886
5. עלי סלאמה אבן נסיר, ת"ז 021282462
6. מוצלח סאלם אלחמאמדה, ת"ז 052454568
7. סלמאן סלימאן אלעמראת, ת"ז 035613082
8. סלאמה אלדוגי, ת"ז 056930563
9. אסמאעיל אבו סוילם, ת"ז 23353055
10. מחמוד סלמאן אלחמאמדה, ת"ז 054413059
11. מוסה נאסר אבו-בניה, ת"ז 023164643
12. אבראהים אבו-עפאש, ת"ז 05246728
13. עידה אבו-עפאש, ת"ז 058974221
14. אמנה סלימאן אבו-עפאש, ת"ז 053877585
15. מונה לבאד אבו-עפאש, ת"ז 036730075
16. צאלחה עלי אבן פראג, ת"ז 056313810
17. סלימאן סאלם אלחמאמדה, ת"ז 021280771
18. אחמד סלמאן חמאמדה, ת"ז 023153174
19. סאלם סלמאן חמאמדה, ת"ז 035506724
20. יוסף מחמוד חמאמדה, ת"ז 026342105
21. חסן סאלם בן נסיר, ת"ז 056964935
22. סולימאן מחסן אלגדיפאת, ת"ז 027580000
23. סלמאן מחסן אלעדיפאת, ת"ז 027694041
24. אבראהים מוחסן גדיפאת, ת"ז 025939547
25. מחמד פריג אלגדיפי, ת"ז 029859881
26. מללאחי גדוע אלעדיפי, ת"ז 035523968
27. עואד סלים אל-גדיפה, ת"ז 035522333
28. חסין שעיב אבו סוילם, ת"ז 033466418
29. אמין עיד אבו צליח, ת"ז 026219097
30. סלימאן סאלם אבו נוירה, ת"ז 029857885

31. סלים עיד סראחין, ת"ז 304704414
32. סלימאן סלים אבו חבאק, ת"ז 026131367
33. סלאמה מוצלח אבו טארבוש, ת"ז 025939661
34. מוחמד עלי אבו פראגי, ת"ז 052484045
35. מחמד סלמאן אלכליב, ת"ז 057571101
36. סלאמה סלימאן אבו חמאד, ת"ז 035508357
37. מוחמד חמד גריביע, ת"ז 035626225
38. נאסר חמד מסעודין, ת"ז 035207653
39. העמותה לקידום הישוב ואדי אל נעם (אלעזאזמה)
40. אל-עונה-המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב
41. האגודה לזכויות האזרח בישראל

כולם מיוצגים ע"י עו"ד באנה שגרי-בדארנה ו/או אחרים
 מהאגודה לזכויות האזרח בישראל, ת.ד. 35401, ירושלים
 91352, טל': 02-6521218, פקס: 02-6521219

42. במקום – מתכננים למען זכויות תכנון

ההתנגדות לתוכנית המתאר המחוזית החלקית למטרופולין באר-שבע, תמ"מ 23/14/4 (להלן **התכנית או תמ"מ 23/14/4**) מוגשת בשם נציגי הועד המקומי של הכפר ואדי אל-נעם, תושבי הכפר, המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, האגודה לזכויות האזרח בישראל, וכן על ידי עמותת במקום - מתכננים למען זכויות תכנון. התכנית אושרה להפקדה ע"י הוולנט"ע ביום 26.12.06 (לאחר שהוולנט"ע הוסמכה לכך ע"י המועצה הארצית לתכנון ובניה בהחלטה מיום 7.11.06). דבר הפקדתה של התכנית הובא לידיעת הציבור בפרסום בעיתונות, שהאחרון מיום 7.6.07. ביום 1.8.07 התקבלה החלטת המועצה הארצית למתן ארכה של 30 ימים נוספים מיום הפרסום האחרון בעיתונות, שהיה ביום 31.8.07, אך בפרסום נאמר שניתנה ארכה של 60 ימים.

הרקע להתנגדות ומטרותיה:

1. התנגדות זו היא על כך כי הכפר ואדי אל-נעם, אשר קיים מאז אמצע שנות החמישים, עת אולצו מרבית תושביו לעבור מאדמותיהם ההיסטוריות לשטח זה, אינו זוכה להסדרה תכנונית בתכנית. זאת, למרות קרבתו המיידית לאתרים עתירי זיהום המסכנים את בריאות תושביו ולמרות ההכרה ההולכת וגוברת בקרב הרשויות, ומוסדות התכנון בכללם, בצורך לפתרון תכנוני-יישובי לתושבי ואדי אל-נעם. התכנית מתעלמת משאיפתם של כ- 5,000 תושבי ואדי אל-נעם להכרה תכנונית בכפרם ואינה מאתרת מיקום מתאים להקמת ישוב עבורם. יתרה מכך, התכנית אינה נותנת כל פתרון תכנוני, שיהלום את צרכיה התרבותיים והחברתיים של הקהילה המתגוררת בכפר ואדי אל-נעם. התכנית המחוזית מסתפקת בהצעה בלתי מעשית ובלתי רלוונטית המבקשת לצרף את התושבים לעיירה שגב שלום.

2. התכנית מפרה את **התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ** לפיה "נדרשו המתכננים לעסוק כעניין עיקרי בגיבוש הצעות לפתרון בעיית ההתיישבות הבדואית באזור זה" ואת התחייבותם שמתכנני תכנית זו יידרשו "להיפגש עם נציגי התושבים האמורים ולבחון ביחד איתם הצעות קונקרטריות ליישובים חדשים", לרבות בהתאם לתכנית לפריסת יישובים כפריים שהוגשה ע"י העותרת מס' 6 (קרי, המתנגדת מס' 40) לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה – מחוז דרום. יתרה מכך, התכנית לא מיישמת את החלטת הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה בתמ"מ 49/14/4 מיום 9.8.04 לגבי פתרון תכנוני לכפר בשיתוף תושביו. התכנית נמנעת מעדכון התכנית בהתאם להחלטת הוועדה המחוזית, ואינה בוחנת חלופות למיקום חלופי ליישוב.

העתק התחייבות המועצה הארצית בפני בג"צ מיולי 2001 מצורף ומסומן **נספח 1**.
העתק פסק הדין בבג"צ 1991/00 **אבו-חמאד ואחרים נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה ואח'**, מיום 26.7.07 מצורף ומסומן **נספח 2**.

3. התכנית נגועה **בחוסר סבירות ובאי שיתוף הציבור בתכנון, וגוררת פגיעה בזכויות אדם של תושבי הכפר ובראשן הזכויות לבריאות, לקיום בכבוד ולשוויון**. בהיעדר פתרון תכנוני הולם לכפר ולתושביו, התכנית דנה את תושבי ואדי אל-נעם להמשך חיים בתנאים מחפירים, ללא מים זורמים וחשמל ותחת איום מתמיד של איבוד קורת גגם הדלה. חמור מכך, התכנית שלא נותנת מענה תכנוני הולם ומיידי עבור תושבי הכפר ואדי אל-נעם למרות מצוקתם, מפקירה אותם ומותירה אותם במיקום המסכן את בריאותם, בשל קרבתם למפעלי רמת חובב ולמפגעים בריאותיים אחרים באזור. לנוכח המצוקה הקשה, ולמרות ההתחייבויות הקודמות, נמנעו עורכי התכנית מלהפעיל שיקול דעת מקצועי עצמאי, ובכך נתנו יד למחדל תכנוני.

4. לבסוף, התנגדות זו יוצאת כנגד תכנית המתאר, המהווה המשך למדיניות תכנונית ארוכת שנים, המבקשת לרכז את האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב, בניגוד לרצונה, במספר מצומצם של יישובים, שרובם המכריע עירוני ו/או פרברי, ואינה מאפשרת להם להמשיך ולהתגורר ביישובים כפריים חקלאיים ו/או קהילתיים המתאימים לצרכיהם ולאורח חייהם. והכל תוך הפלייתם לרעה ביחס לאוכלוסייה היהודית, הן זו המתגוררת בשטח התכנית והן זו אשר התכנית מבקשת לקלוט בשטחה. מדיניות זו מהווה פגיעה בחובת המדינה לשוויון, ולכבוד זכויותיהן של אוכלוסיות ילידיות לשמור על תרבותן ועל אורח חייהן.

המתנגדים:

5. המתנגדים 1 – 38 הינם תושבי הכפר ואדי אל-נעם. מרביתם מקרב עקורי הפנים, שבתקופת הממשל הצבאי אולצו ע"י רשויות המדינה לעבור מאדמותיהם ההיסטוריות לשטח הכפר ו/או צאצאיהם של עקורים אלה. מיעוטם הם תושביו המקוריים של הכפר, אשר נולדו בשטח הכפר לפני הקמת מדינת ישראל. המתנגדים רואים בכפר ואדי אל-נעם, את ביתם היחיד

ורוצים להמשיך ולקיים יחד חיי קהילה עצמאיים בכפרם, שיזכה להסדרה תכנונית כיישוב כפרי-חקלאי עצמאי, המנוהל ע"י תושביו במיקום שאינו מסכן את בריאותם. תושבי הכפר רוצים להקים את ביתם כחוק ללא חשש מצווי הריסה ופינוי, ולקבל שירותים וזכויות שוות ככל אזרח במדינת ישראל. המתנגדים 1 - 11 כולם חברי הועד המקומי של הכפר ואדי אל-נעם, שהוקם בשנת 1997, כדי לייצג את תושבי הכפר בפני הרשויות. הועד הוסמך לנהל מו"מ בשם התושבים בניסיון להשיג הכרה בכפר והסדרתו תכנונית במיקום, שירחיק מהכפר ומתושביו את מפגעי רמת חובב. בשנת 2002 נרשמה המתנגדת 39, **העמותה לקידום הישוב ואדי אל נעם (אלעזאמה)**, כדי לסייע לוועד בניהול הכפר ובמימוש זכויות התושבים. המתנגדת מס' 1, משמש יו"ר הועד המקומי של הכפר וכן יו"ר המתנגדת מס' 39.

6. המתנגדת מס' 40, **המועצה האזורית לכפרים הערבים בדואים הבלתי מוכרים בנגב - קרן אלעונה בע"מ**, הינה ארגון וולנטרי שמאגד ועדים מקומיים של הכפרים הבלתי מוכרים, ופועלת להכרה בכפרים אלה ולשיפור תנאי החיים בהם. בעקבות בג"צ 1991/00 (טרם פורסם), שהגישה המתנגדת 40 יחד עם ובאמצעות המתנגדת 41 התחייבה המועצה הארצית לתכנון ולבניה, שתמ"מ 23/14/4 תעסוק כעניין עיקרי **בגיבוש הצעות קונקרטיות להסדרת ההתיישבות בדואית באזור**, בין היתר בהתאם לתכנית המתנגדת 40 להכרה בכפרים הבלתי מוכרים, ובהם הכפר ואדי א-נעם.

7. המתנגדת מס' 41, **האגודה לזכויות האזרח בישראל** היא עמותה הפועלת לקידום זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים, ובפרט לקידום זכויותיה של האוכלוסייה הערבית בישראל ושל תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב בכללה. המתנגדת מייצגת מזה למעלה מ-10 שנים אזרחים ערבים-דואים מהכפרים הבלתי מוכרים וארגונים המייצגים אותם בדרישה שהתכנון ייתן מענה סביר ושוויוני לצרכי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב, ויוביל להסרת חסמים תכנוניים המונעים מימוש זכויות יסוד בסיסיות עבור אזרחי ותושבי ישראל בכפרים אלה. בין היתר במסגרת בג"צ 1991/00, שהיווה תמריץ עיקרי להכנת התכנית נשוא התנגדות זו.

8. המתנגדת מס' 42 **עמותת במקום – מתכננים למען זכויות תכנון**, הוקמה באפריל 1999 על ידי מתכננים/ות ואדריכלים/ות אשר שמו להם למטרה לחזק את הקשר בין זכויות אדם ומערכות התכנון במדינת ישראל. במקום פועלת עם ולטובת אוכלוסיות וקהילות הנתונות בעמדת נחיתות מקצועית, כלכלית או אזרחית. במהלך שנות פעילותה של העמותה, עמדה הקהילה הערבית-דואית בנגב במרכז עשייתה במטרה לקדם את ההכרה התכנונית בכפרים הבלתי מוכרים, והתאמת התכנון והתכניות לצורכי הקהילה הערבית-דואית.

הרקע העובדתי :

א. תיאור הישוב הקיים ואדי אל-נעם :

9. הכפר ואדי אל-נעם קיים, מאז אמצע שנות החמישים, עת העבירו רשויות המדינה והצבא את תושביו מאדמותיהם ההיסטוריות, בעיקר מאזור חלוצה ומהמרחב הנמצא מערבית לכביש 40, למקום מושבם הנוכחי. במיקום זה התגוררו אז מקצת מן המתנגדים, והתושבים המקוריים יחד עם העקורים וצאצאיהם המשותפים הפכו ללמעלה מ- 5,000 תושבי הכפר. הכפר ממוקם לאורך כביש 40 מזרחית לאזור התעשייה רמת חובב.

לכתב ההתנגדות מצורפת מפה, שמסמנת את מיקום הכפר ואדי אל-נעם על גבי תצ"א משנת 2004, ומסומנת **נספח א'**.
וכן, מצורפת מפה המסמנת את מיקום הכפר על גבי תמ"מ/מ/23/14/4 ומסומנת **נספח ב'**.

10. תושבי הכפר ואדי אל-נעם נמנים ברובם על פלג מסעודין ממטה העזאזמה.¹ כבר בשנות ה-30 של המאה ה-19 נתחמו אזורי המחיה של 12 השבטים ממטה העזאזמה ופלגיהם בתוך שטח המטה המשתרע מבאר שבע ודרומה עד למצפה רמון באזור הר הנגב. עם הקמת מדינת ישראל, רבים משבטי מטה אל-עזאזמה גורשו או יצאו מעבר לגבול, ובשנות החמישים רוכזו בידי הצבא והממשלה, שביקשו לצמצם את שטח המחיה של מי שנותר בנגב מקרב האוכלוסייה הערבית הבודואית. **במשך למעלה מיובל שנים**, מאז הועברו לאזור בידי הממשל הצבאי, **מתגוררים תושבי ואדי אל-נעם באזור זה באופן "זמני" עד למציאת פתרון של קבע עבורם**.

11. בכפר ואדי אל-נעם, מתגוררים מעל 5,000 תושבים (כ- 1,200 משפחות). כמחצית מתושבי ואדי אל-נעם הם צעירים/ות מתחת לגיל 18. תושבי ואדי אל-נעם נמנים בעיקר עם המשפחות המורחבות הבאות: **חמאמדה** (ואיתם משפחות טמטאוי ואבו זעבוט), **אבו עפאש** (ואיתם משפחות אבן חמוד, אבו-מעמר, אבן פראג', אבו-רויעי, אבו שלוף, סראחין, אלמעמאר, אלשגילי, אבו-סהיבאן, ואבו-דיה), **אבן נסיר** (ואיתם אבו-כפיף), **אלדוג'י** (חלקם מכונים אלקליב ואיתם נמנים משפחות אבו נוירה, אבו-סמרה ואלחוס'י), **אלג'דיפי** (אל-גדיפאת, ואיתם אלולדי, ואבן עביסאן), **אבו סוילס** (חלקם רשומים אבו צליח, ואיתם משפחת אלעיפיר (ריאטי) ומשפחת אבו-מחארב), **ג'רג'אוי** (ואיתם משפחות קטנות כמו ענבור), **עמאראת** (אבן עמראן ואיתם משפחת אלעתאיקה), **אבן עאיש** (ואיתם משפחות אבו לגימה ואבו זר), **אבו בנייה**, **זנון** (ואיתם אבן זיאד, אבו-גירביע, אלוריד, אבו-חבאכ, אלאחיטע וזניד), **זנפירי**. יש לציין שבשל שיבושים שחלו בעת הרישום, שמות המשפחה במרשם האוכלוסין ובתעודות הזהות לא משקפים תמיד את המציאות, ורבים מתושבי הכפר

¹ פלג הינה קבוצת שארים חברתית מלוכדת אשר לה אב קדמון משותף. מספר פלגים מרכיבים שבט ואיגוד שבטים מהווה מטה.

רשומים, עזומה או מסעודין ולעיתים אנשים נשואים שמות שונים בתוך אותה משפחה.

12. הועד המקומי של הכפר והמתנגדת מס' 39 (לעיתים יחד עם ועד ההורים הקיים משנת 1993) ניהלו מאבקים משפטיים וציבוריים רבים למימוש זכויות יסוד וקבלת שירותים בסיסיים לטובת תושבי הכפר, בסיוע ארגונים לשינוי חברתי ולזכויות אדם. כמו-כן, הועד והמתנגדת מס' 39 מנהלים מאבק נגד הסכנות הנשקפות לבריאות התושבים בשל הקרבה לאתר רמת חובב, יחד עם ארגוני סביבה וארגוני זכויות אדם. זאת לצד המאבק להכרה בכפר, כיישוב כפרי-חקלאי ולהעתקתו למיקום מרוחק ממפגעי רמת חובב.

13. **ואדי אל-נעם**, על אף היותו כפר בלתי מוכר, הוא **יישוב קיים** מזה למעלה מחמישים שנים. באמצע שנות החמישים הוקם **בית ספר** יסודי בשוליו הצפוניים של היישוב. במהלך שנות ה-80 הורחב בית הספר והוספו לו כיתות וכן כיתות לחטיבת ביניים. מאחר ובית הספר לא עמד בתקנים של משרד החינוך מבחינת הקצאת מתקניו, הופרד לשני בתי ספר על ידי קיר מפריד וכניסות נפרדות. בתי הספר נותנים מענה לכ- 1,950 תלמידים ותלמידות שרובם המכריע מואדי אל-נעם ומיעוטם מהכפרים אלסר, ואדי אל משאש ורכמה. מתחם בתי הספר כולל 11 גני ילדים (חובה וטרום חובה). בית ספר תיכון ביישוב שגב שלום נותן מענה לכ- 450 תלמידי תיכון מואדי אל-נעם. ביישוב **מרפאה**, שהוקמה בינואר 2006, הממוקמת במרחק של כ- 1 ק"מ מזרחית למתחם בתי הספר, שבצידה תחנה לבריאות המשפחה. הרחבת בית הספר והקמת המרפאה היו תוצאה של עתירות לבג"צ, שהגישו נציגי הועד המקומי של הכפר, בין היתר באמצעות המתנגדת מס' 41. נוסף על כך, ביישוב **שלושה מועדוני נשים ילדים ונוער**, שהוקמו כולם ביוזמת התושבים; **תשעה מסגדים ומכולות** קטנות לשירות המשפחות במקבצי המגורים. במרכז הכפר הוקם, ביוזמת התושבים, **מבנה בוץ המיועד לפעילות לרווחת הקהילה**. הועד המקומי יחד עם המתנגדת 39, מסייעים בניהול החיים המשותפים בכפר.

14. למרות זאת, בהיותו בלתי מוכר, הכפר אינו מחובר לתשתיות המים, החשמל, הביוב, הטלפון או לרשת הכבישים, ותושביו סובלים ממחסור חמור בשירותי חינוך, רווחה ותברואה. בהיעדר תכנון כל בניה בכפר היא ללא היתר, ותושביו חיים בתנאים מפירים ותחת איום מתמיד של הריסת קורת גגם, ושל נקיטת סנקציות פליליות נוספות נגדם.

15. אם לא די בכך, הרי ש**מוסדות התכנון אישרו ואפשרו בשלושת העשורים האחרונים להקים ליד הכפר אתרים מהמסוכנים ביותר לבריאות וחיי תושביו**. בשנות ה-70 הוקמו מפעלי רמת חובב, בשטח של 23,000 דונם, ממערב לכפר ולכביש 40. אזור התעשייה ברמת חובב הוא אזור התעשייה הגדול ביותר בארץ ואחד מהמפגעים הסביבתיים והבריאותיים המשמעותיים ביותר בישראל, החושף את אוכלוסיית צפון הנגב בכלל ואת תושבי ואדי אל-נעם, הסמוכים אליו כדי מאות מטרים ספורים, בפרט, לסכנה ממשית של מטרדי ריח, זיהום אוויר, קרקע

ומים. בשנת 1986 הוקמו בלב הכפר מתקני חשמל של חברת החשמל הכוללים בין היתר עשרות קווי מתח גבוה עיליים. ככל הידוע לנו לא נבדקו עד כה סיכוני קרינה פוטנציאליים, כתוצאה מהימצאות אוכלוסייה בסמיכות למתקני החשמל. ממזרח לואדי אל-נעם קיים אזור לתעשייה צבאית רמת בקע המשמש, בין היתר, להטמנת כל החומרים הנפצים במדינת ישראל.

ב. ניתוח המבנה התפקודי של היישוב:

16. מבחינת הפריסה המרחבית התפתח היישוב באוריינטציה למרכיבים הטופוגרפיים של השטח, לפעילות החקלאית ולחלוקה המשפחתית. כל משפחה ממשפחות ואדי אל-נעם יושבת במרחב תפקודי נפרד, המאובחן בעיקר על ידי שטחים המשמשים לפעילות חקלאית (בעיקר לאורך הוואדיות) ועל ידי מערך הדרכים המקומיות. אל בתי המגורים צמודים, בדרך כלל, משקי עזר לגידול עדרים. באזורי הוואדיות שטחי עיבוד חקלאות בעל, גידולים שנתיים של שעורה וחיטה עצי זית ובוסתנים (עצי פרי). הוואדיות מהווים גבול טבעי בין אזורי המגורים של המשפחות השונות וכך גם דרכי העפר שהתהוו במשך הזמן. מערך הדרכים הקיים מכוון למרכז הגיאוגרפי של הכפר.

17. בישוב קיימים כ- 700 – 800 מבני מגורים מסוגים שונים (צריפים, אוהלים ומעט בנייה קשיחה), המאופיינים בפריסה מרוכזת ביחס לגודל המשפחה המורחבת. כ- 15% מהמבנים משמשים לפעילות חקלאית (מכלאות צאן ולולים). בין המשפחות המאכלסות את היישוב קיימים קשרים חברתיים וקשרי משפחה ונישואין.

ג. מאפייני הפעילות הכלכלית:

18. הפעילות הכלכלית של תושבי היישוב מתבססת לרוב על גידול בעלי חיים - בישוב כ- 4,000 עדרי צאן וכן על גידולים שנתיים של שעורה, חיטה, עצי זית וגידולים לצורכי משק הבית. מאפייניה של פעילות חקלאית זו הינם חלק אימננטי מאורחות חייה החברתיים של האוכלוסייה, שהתהוו במהלך תקופת התיישבותה בהר הנגב. אז, כמו היום, עסקו בני מטה העזאזמה בפעילות חקלאית כחלק מפעילות כלכלית המשלבת נוודות מרעה, חקלאות בעל לצד גידול המקנה.

19. חלק מתושבי המקום מוצאים פרנסתם במפעלי התעשייה של רמת חובב וחלקם בבאר שבע. בהעדרם של שירותים בספי כניסה² בינוניים וגבוהים התחזק הקשר עם עיר המטרופולין באר שבע, אליה מתחבר היישוב באמצעות כביש ראשי מס' 40, המספקת גם חלק ממקורות התעסוקה של תושבי היישוב.

² סף כניסה – מספר האנשים הדרוש כדי לקיים שירות. ככל שהשירות קטן, ואו פשוט יותר, כן נדרש מספר נמוך של אנשים כדי לקיים אותו. כאשר השרות גדול או מורכב יותר נדרש מספר גדול של אנשים הצורכים אותו.

ד. מגעים להכרה בכפר ולהסדרתו התכנונית במיקום מרוחק מרמת חובב:

1.1. מגעים מול קובעי מדיניות ומוסדות התכנון:

20. החל משנת 1987 מקיימים נציגי הכפר מגעים עם רשויות המדינה, ובראשם המנהלה לקידום הבדואים (להלן המנהלת), ומבקשים הקמה של ישוב כפרי-חקלאי עבורם, המתאים לצרכיהם, מסורתם ואורח חייהם. בפניות אלה הביע הועד המקומי של היישוב את הסתייגות התושבים משילובם בעיירה שגב שלום, שאינה עונה על צרכיהם. עם הקמתו, יזם הועד פניות בכתב ובע"פ לחברי כנסת, שרים, מוסדות התכנון והמנהלה לקידום הבדואים בנגב. **נציגי הועד התדפקו על כל הדלתות במטרה לשים קץ לסבלם של אלפי התושבים המתגוררים ביישוב. מהלכים יזומים אלה במשך שני עשורים לא הניבו כל תוצאה, למרות הצורך המידי בפינוי התושבים בשל קרבתם המסוכנת לרמת חובב, הפוגעת בבריאותם, ולמרות תביעות פינוי שהגיש נגדם מנהל מקרקעי ישראל מסוף שנות השמונים (סעיף 42 להלן).**

העתק פנית הועד המקומי למר אריאל שרון, שר התשתיות הלאומיות והשר הממונה על המגזר הבדואי, דאז, מיום 18.8.1997 והעתק פנייתם לח"כ רובי ריבלין, שהיה יו"ר הלובי למען זכויות הבדואים בכנסת מאותו יום, המהווים דוגמא לפניות שצוינו לעיל, מצורפים ומסומנים **נספח 3 ונספח 4** בהתאמה.

21. ביום 21.8.2000 התקבלה החלטת ממשלה ערב/ב43 להקים "שכונה עבור משפחות משבט אל עזאזמה, בסמוך ליישוב שגב שלום, כחלק מהיישוב". החלטה זו הכירה בצורך לספק פתרון התיישבותי עבור התושבים אך התעלמה מהתנגדותם הנחרצת של תושבי הכפר ואדי אל-נעם להעברתם לעיירה שגב שלום. בעקבות ההחלטה החלה, בשלהי שנת 2002, הכנתה של תכנית המתאר המחוזית החלקית ואדי אל-נעם (שם זמני) מדרום לשגב שלום - ת/מ/מ/4/14/49, ביוזמת המינהלה לקידום הבדואים בנגב (להלן תמ"מ 49/14/4).

העתק החלטת הממשלה ערב/ב43 מצורף ומסומן **נספח 5.**

22. משנודע לוועד היישוב דבר ההחלטה פנה המתנגד מס' 1, יו"ר הועדה המקומי ביישוב, לשר הפנים, המופקד על תחום התכנון והשלטון המוניציפאלי. המתנגד מס' 1 ביקש פתרון תכנוני לכפר ואדי אל-נעם, שיאפשר לתושביו להמשיך ולהתקיים כקהילה הומוגנית תפקודית וארגונית, ביישוב כפרי חקלאי, המתאים לצרכיהם, מסורתם ואורח חייהם. בפניות אלה ביקש הועד לקיים דיאלוג בסוגיית הסדרת היישוב ומיקומו, ולא לתת יד להתעקשות המנהלת להעביר את כל תושבי הכפר לעיירה שגב שלום. בפנייתו לשר הפנים דאז אברהם פורז, מיום 4.8.2003 **הציע המתנגד מס' 1 שלוש חלופות אפשריות להסדרת היישוב ומיקומו: האחת מזרחית לבית הספר הקיים ביישוב, השניה באזור חולות חלוצה והשלישית באזור מרטבה דרומית מערבית לבאר שבע. משנתבררו נזקי רמת חובב, פנה המתנגד מס' 1 שוב לשר הפנים, ביום 4.7.2004, וביקש בשנית את התערבותו לאיתור מיקום חלופי ליישוב, מחוץ לטווח ההשפעה של נזקי רמת חובב. פניות אלה לא זכו למענה כלשהו.**

העתק מכתבו של המתנגד 1 לשר הפנים מיום 4.8.2003 מצ"ב ומסומן **נספח 6**.
העתק מכתבו של המתנגד 1 לשר הפנים מיום 4.7.2004 מצ"ב ומסומן **נספח 7**.

23. ביולי 2004, פרסם משרד הבריאות סקר אפידמיולוגי אשר נערך על אזור רמת חובב המתייחס לשנים 1995-2000. מטרת הסקר הייתה לבדוק את השפעות החומרים הנפלטים ממפעלי רמת חובב על בריאות תושבי האזור. מסקנות הסקר לגבי תושבי ואדי אל-נעם היו: שיעורי אשפוזים גבוהים עקב מחלות נשימתיות, תמותה עקב לידה מוקדמת בקרב כל הערבים הבדואים (החיים בתל שבע, שגב שלום, ביר הדאג', ואדי אל משאש וואדי אל-נעם) ומומים מולדים גבוהים מהרגיל באוכלוסייה הערבית בדואית בנגב בקרב אוכלוסיית ואדי אל-נעם.³ לבסוף קבע הסקר כי יש להמשיך ולחקור את השפעות רמת חובב על בריאות הסביבה, וככל הידוע לנו סקר המשך לא נעשה עד היום.

העתק תקציר הסקר האפידמיולוגי מצורף ומסומן **נספח 8**.

24. הסכנה לבריאות התושבים הינה ממשית, הן בשל החשיפה המצטברת לחומרים המסוכנים והן בשל תאונות במפעלי רמת חובב (אירועי חומר מסוכן), שעלולים להמיט אסון על הכפר ותושביו. תאונות אלה אינם מחזה נדיר, ורק בדרך נס ניצלו עד כה תושבי הכפר מהשפעות החומרים המסוכנים, שדולפים מהמפעלים בשעת תאונה. בעקבות התאונה האחרונה במפעל מכתשים מיום 13.8.07 הכינו תושבים וארגונים חברתיים ובכללם המתנגדות 39, 41 ו-42 את הדוח, לבחינת ההגנה על אזרחים בשעת אירוע חומר מסוכן. הדוח "חיים על הקצה" חשף שורת מחדלים חמורים, בנוגע לנהלים בעת התפרצות חומר מסוכן, שמפקירים את שלומם ובריאותם של אלפי תושבי הישוב ואדי אל-נעם.

העתק תקציר הדוח "חיים על הקצה" מצורף ומסומן **נספח 9**.

25. **בדיון שהתקיים ביום 9.8.04** בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה מחוז הדרום (להלן, הועדה), **בהפקדת תמ"מ 49/14/4, נדחתה התכנית**, בין היתר, בשל קרבתו המסוכנת של האתר המוצע לאתר רמת חובב, והסכנות הנשקפות לבריאות התושבים באתר המוצע. הועדה המחוזית קבעה בהחלטתה:

- לא להמליץ בפני המועצה הארצית על הפקדתה של ת/מ/מ/49/14/4, ואדי אל-נעם (שם זמני) מדרום לשגב שלום.
- לפנות לממשלה, באמצעות המנהלה לקידום הבדואים בנגב שבמינהל מקרקעי ישראל – לשינוי החלטתה מספר ערב/43, לענייני המגזר הערבי מיום 21.8.2000, במסגרת שינוי/עדכון ההחלטה מומלץ להטיל על המנהלה לקידום הבדואים בנגב, לאתר חלופות למיקום אחר עבור המשפחות משבט אל עזומה המוזכרות בהחלטת הממשלה.
- **הועדה קבעה שיש לגבש את החלופות בשיתוף עם האוכלוסייה, וכי חלופות אלה**

³ מתוך דו"ח (אי) הצדק הסביבתי 2006, בריאות סביבה וחברה, ועדת המעקב לצדק סביבתי, חיים וסביבה.

יבחנו על ידי מוסדות התכנון ויקודמו בהתאם לחוק התכנון והבניה.

העתק מכתב מזכירת מליאת הוועדה המחוזית, גב' יפה אפרתי, מיום 15.8.2004, אודות החלטת הוועדה והמלצותיה מצ"ב ומסומן **נספח 10**.

26. החל משנת 2004 מלוות המתנגדות 41 ו-42 את תושבי הכפר ואדי אל-נעם בערוצים שונים במטרה ליישם את החלטת הוועדה המחוזית בעניינם. החל מספטמבר 2004 ועד מרץ 2007 יזמו המתנגדות, פניות לראשי הממשלה ולשרים רלוונטיים רבים בבקשה לקבל החלטת ממשלה להקמת יישוב כפרי-חקלאי עצמאי עבור תושבי ואדי אל-נעם, המותאם לצרכיהם, תרבותם ואורח חייהם, ובמיקום שאינו מסכן את בריאותם; שמיקומו ייקבע תוך שיתוף נציגי הוועד המקומי של היישוב. למרות פניות שונות לקובעי מדיניות בפורומים שונים טרם התקבל מענה ענייני לצרכי תושבי ואדי אל-נעם.

27. בהקשר זה, כבר ביום 23.9.04 פנו המתנגדות 41 ו-42, בשם נציגי התושבים, לראש הממשלה דאז, מר אריאל שרון ולמי שניהן כשר הממונה על ענייני המגזר הבדואי, מר אהוד אולמרט. בפנייתן ביקשו ליישם את החלטת הוועדה.

העתק הפנייה לראש הממשלה ולשר הממונה על ענייני הבדואים, מיום 23.9.04 מצורף ומסומן **נספח 11**.

28. הטיפול בפניה הועבר למר דני נחמיה, סגן ראש המנהלה לתיאום פעולות הממשלה במגזר הבדואי. נציגי התושבים העבירו למר נחמיה את רצונם בהקמת יישוב כפרי-קהילתי עצמאי, מרוחק מרמת חובב, שיאפשר להם לפרנס את משפחותיהם בכבוד, תוך שמירה על צביונם, תרבותם ואורח חייהם, ויאפשר התפתחות מדורגת וטבעית של הקהילה, בלי שיפלו לנטל על קופת המדינה. בישיבה בין מקצת המתנגדים, ובכללם מס' 6, 12, 41 ו-42, לבין מר נחמיה מיום 16.1.2005 הבהיר האחרון, כי הממשלה לא תקים יישובים בדואים נוספים עד למיצוי פוטנציאל האכלוס של היישובים הבדואים הקיימים והמתוכננים. בישיבה ביקש מר נחמיה, באופן בלתי רשמי, שנציגי התושבים ישובו ויבחנו את אפשרויות העברת תושבי הכפר לאחד מיישובי הקבע הקיימים או המתוכננים.

29. לאחר בחינה מקצועית מחודשת של חלופת המעבר לעיירות וליישובים המתוכננים פנו הח"מ, ביום 30.3.2005, במכתב מנומק למר נחמיה, לראש הממשלה, ולשר אולמרט - עם העתקים ליועמ"ש, שרי הפנים, התשתיות הבינוי והשיכון, וכן ליו"ר המנהלה לקידום הבדואים ולממונה על המחוז במשרד הפנים. במכתבן הבהירו הח"מ מדוע אין ביישובי הקבע וביישובים המתוכננים כדי לתת מענה לצרכי היישוב ותושביו. בפניה זו נתבקשו ראש הממשלה והשרים לזרז את עדכון החלטת הממשלה ערב/43, באופן שתורה על הקמת יישוב

כפרי-קהילתי עצמאי עבור תושבי ואדי אל-נעם ותנחה את מוסדות התכנון לקבוע את מיקום היישוב תוך שיתוף נציגי התושבים. למרות תזכורות, לא זכו פניות אלה למענה ענייני. בתשובה שהתקבלה במשרדנו ביום 22.5.05, הבטיח מר אבישי כהן, ראש אגף תאום ובקרה במשרד ראש הממשלה, לבחון את הנושא מול הגורמים הרלוונטיים, אך תשובת אותם גורמים מעולם לא נמסרה.

העתק המכתבים למר נחמיה ולראש הממשלה ולשר הממונה על ענייני המגזר הבדואי מיום 30.3.2005 מצורפים ומסומנים **נספח 12 ונספח 13**, בהתאמה. העתק תשובתו של מר אבישי כהן מצורף ומסומן **נספח 14**.

30. משלא התקבל מענה ענייני, העלתה המתנגדת מס' 41 את מצוקת תושבי ואדי אל-נעם בפגישה עם שר הפנים דאז, מר אופיר פז פינס ביום 19.6.05. השר ביקש, להפנות את עניינם של תושבי ואדי א-נעם למר שמאי אסיף, מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים, ופנייה כאמור נמסרה למר אסיף ביום 30.8.05. בתשובתו מיום 8.11.05 מסר מר אסיף, שככל הידוע לו דחו התושבים את ההצעה ליישבם בשכונות מתוכננות ופנויות בישוב שגב שלום, או להשתלב ביישוב ביר-הדאג'. כמו-כן, הדגיש מר אסיף ש"במסגרת שינוי 23 לתמ"מ/14/4 נבחנת כל הסוגיה של התיישבות האוכלוסייה הבדואית שבפזורה כמכלול אחד ושלם ובמסגרת זו יגובשו הפתרונות לאכלוסה וישובה ותושבי ואדי אל-נעם בכלל זה." וכי **"אם לתושבי ואדי אל-נעם הצעות נוספות התואמות את תמ"מ/23/14/4 המתגבשת מן הראוי שיפנו אל לשכת התכנון המחוזית"**. אך ההצעות שהעלתה המתנגדת מס' 42 למיקום חלופי לכפר נדחו ללא דיון וללא הנמקה בידי הועדה המחוזית לתכנון ולבנייה בישיבתה מיום 5.2.06, כפי שיפורט בסעיף 40 להלן.

העתק הפניה למר שמאי אסיף מיום 30.8.05 והעתק תשובתו מיום 8.11.05 מצורפים להתנגדות ומסומנים **נספח 15 ונספח 16** בהתאמה.

31. משנדחו הצעות המתנגדים, ובכללם הצעות המתנגדת מס' 42 בשם תושבי הכפר, למיקום חלופי ליישובם, המשיכו נציגי הועד המקומי של הכפר והמתנגדות 41 ו-42 להעלות את החובה לאתר מיקום חלופי לכפר בפורומים שונים: בפני קובעי מדיניות, בפני גורמי תכנון וסביבה, בדיונים בוועדת הפנים של הכנסת ובמסגרת בג"צ 1991/00. כך למשל, ביום 16.1.07 התקיימה ישיבה בוועדת הפנים של הכנסת, בהשתתפות השר שטרית, שכיהן אז כשר הבינוי והשיכון והשר הממונה על ענייני המגזר הבדואי. בישיבה הביע השר את כוונתו להקים יישוב לדוגמא עבור האוכלוסייה הבדואית, על קרקע פנויה מתביעות בעלות, כפיילוט. בעקבות ישיבה זו, פנו שוב המתנגדות 41 ו-42 ביום 11.3.07 בשם הועד המקומי של הכפר לראש הממשלה ולשר שטרית וביקשו לייחד קרקע כאמור להעתקת מיקום היישוב ואדי אל-נעם. במכתב זה שבו המתנגדים וביקשו מהממשלה להעלות את נושא מיקומו של הכפר ואדי אל-נעם באחת מהישיבות הקרובות של הממשלה, כדי לקדם החלטה בעניין הקמת יישוב כפרי-קהילתי עצמאי עבור תושבי הכפר, דוגמת עשרות היישובים היהודים הכפריים והקהילתיים

שהוקמו בנגב, וביקשו שההחלטה אודות מיקומו תיקבע בשיתוף התושבים. מכתב זה לא נענה מעולם.

העתק הפנייה לראש הממשלה אולמרט ולשר שטרית מיום 11.3.07 מצורף ומסומן **נספח 17**.

32. כמו-כן, ובהמשך לפגישה קצרה בין המתנגד מס' 1 לבין השר להגנת הסביבה ביום 20.2.07, שנערכה בשולי יום העיון בנושא הסכם הגישור ברמת חובב, פנתה המתנגדת מס' 41 לשר גדעון עזרא ביום 28.2.07. בפנייתה ציינה בפניו את מצוקת הכפר, החלטת הממשלה, החלטת הועדה המחוזית בעניינם, ומחדלם של מוסדות התכנון ורשויות המדינה, שאינם נענים לפניות התושבים המבקשים להעביר את כפרם – כמקשה אחת – למיקום חלופי מתאים לצרכיהם, למרות הפגיעה הקשה והמתמשכת בבריאותם.

העתק הפנייה לשר גדעון עזרא מיום 28.2.07 מצורף ומסומן **נספח 18**.

33. בעקבות הפנייה לשר גדעון עזרא ולבקשתו, נרתם מר עמרם קלעג'י, יו"ר המועצה האזורית אבו-בסמ"ה לקידום מו"מ לאיתור מיקום חלופי לכפר, בעזרת צוות התכנון של המועצה האזורית אבו-בסמ"ה ובהשתתפות מר אילן ישורון, יו"ר המנהלה לקידום הבדואים. במסגרת זו נערכו עד כה ארבעה מפגשים במוא"ז אבו-בסמ"ה בתיאום עם יו"ר המנהלה לקידום הבדואים, ותוך עדכון השר גדעון עזרא, הממונה על מחוז הדרום במשרד הפנים ומתכנתת המחוז.

34. במסגרת ישיבות אלה הגישה המתנגדת 42 במאי 2007 סקר תכנוני, שבין היתר הבהיר מדוע החלופות שהוצעו עד כה (שגב שלום וביר הדאג'), אינן רלוונטיות. לאחר מכן, הציעה המתנגדת 42 שלוש חלופות למיקום הישוב, שנבחרו יחד עם הועד המקומי של הכפר, והוצגו בפני צוות המו"מ, אך כל ההצעות נדחו בישיבה שנערכה ביולי 2007. בישיבה זו סוכם שנציגי המועצה האזורית אבו-בסמ"ה יאתרו חטיבת קרקע מתאימה להתיישבות ורחוקה ממפגעי רמת חובב ויציגו לנציגי התושבים חלופה נוספת. בישיבה אף ציין מר קלעג'י את זכותם של תושבי ואדי אל-נעם ליישוב עצמאי, וכך גם יו"ר המנהלה לקידום הבדואים בישיבה שנערכה באוגוסט 2007, שהכיר בזכותם של תושבי ואדי אל-נעם לפתרון תכנוני-יישובי עצמאי. אולם בישיבה שנערכה באוגוסט 2007 התברר, כי ההצעה היחידה שהוצעה היתה המיקום של תמ"מ 49/14/4, שנדחתה ע"י הועדה המחוזית לתו"ב לפני שלוש שנים.

העתק הסקר התכנוני, שהמתנגדת 42 ערכה במאי 2007, וכותרתו **פתרון יישובי לתושבי ואדי אל-נעם**, מצורף ומסומן **נספח 19**.

העתק הניתוח הראשוני של חלופות לאיתור מיקום ליישוב ואדי אל-נעם, שהגישה המתנגדת 42 למוא"ז אבו-בסמ"ה ביום 4.7.07 מצורף ומסומן **נספח 20**.

35. במהלך הישיבה מאוגוסט 2007 סוכם שנציגי מוא"ז אבו-בסמ"ה והמנהלה לקידום הבדואים

סיירו בשטח שממזרח ומדרום לואדי אל-נעם יחד עם המתנגד מס' 12, וינסו לאתר שטח פנוי מתביעות בעלות ומרוחק מסיכוני רמת חובב, העשוי להתאים כמיקום ליישוב כפרי חקלאי עצמאי עבור תושבי ואדי אל-נעם. הסיור התקיים ביום 9.9.07 ובמהלכו סימן נציג המנהלת נקודת ציון מוצעת כמיקום חלופי ליישוב, שאיתורה נעשה בסיוע המתנגד 12, כדי ששני הצדדים יבחנו את היתכנותה. בעקבות הסיור נמסר למתנגדות 41 ו-42 שאותר אתר ה"עשוי להתאים להקמת מרכז שירותים ליישוב החדש, הכולל בית ספר ומרפאה." כמו-כן נמסר ש"המנהלת הביעה תמיכה עקרונית במיקום זה." בימים אלה עורכת המתנגדת מס' 42 בדיקה תכנונית של התאמתו של מיקום זה לצרכי התושבים. עם זאת, יש לזכור שהמועצה האזורית אבו-בסמ"ה והמנהלה לקידום הבדואים לא מתייחסים אל מגעים אלה בינם לבין נציגי התושבים כאל מגעים פורמאליים או מחייבים. **מגעים אלה לא מחליפים את סמכות וחובת מוסדות התכנון לבחון ולהציע חלופות התיישבותיות הולמות, עבור תושבי ואדי אל-נעם ובשיתופם, במסגרת תמ"מ 23/14/4.**

העתק מכתבו של אדר' מוטי לבאן, מיום 10.9.07 מצורף ומסומן **נספח 21.**

2.ד. מגעים במסגרת תמ"מ 23/14/4:

36. בשנת 1999 הגישה המתנגדת 40 לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום תכנית להכרה ב-45 כפרים שהיו בלתי-מוכרים בנגב באותה עת, והכפר ואדי אל-נעם בכללם. ביום 27.3.07 קיימה הוועדה המחוזית דיון בתכנית והחליטה שאינה מוסמכת לדון בה.

העתק פרוטוקול הדיון בתכנית מיום 27.3.00 מצורף ומסומן **נספח 22.**

37. במרץ 2000 הגישו המתנגדות 40 ו-41 עתירה לבג"צ נגד תמ"מ/14/4, ובמסגרתה דרשו לתקן את התכנית, "באופן שהתכנית תחייב תכנון יישובים כפריים עבור האוכלוסייה הערבית הבדואית במחוז הדרום, ותכלול הנחיות לתכנון היישובים, שתתחשבנה באופן מרבי, מבחינת מספרם ומיקומם של היישובים, בצרכי ובמאוי האוכלוסייה הערבית הבדואית."⁴ במסגרת העתירה התחייבו מוסדות התכנון בפני בג"צ, שהתכנית נשוא התנגדות זו תיתן מענה ראוי לעתירה. בהודעה מטעם הצדדים שהוגשה לבג"צ ביום 9.7.01 התחייבו מוסדות התכנון, "כי במסגרת התכנון לתכנית מתאר מחוזית חלקית לאזור באר-שבע... נדרשו המתכננים לעסוק כעניין עיקרי בגיבוש הצעות לפתרון בעיית התיישבות הבדואית באזור זה." כמו-כן, התחייבו שצורת התיישבות הכפרית תיבחן כאחד הפתרונות ליישובם של התושבים הערבים הבדואים, שמחוץ לעיירות הקיימות. יתרה מכך, התחייבו שצוות התכנון יידרש "להיפגש עם נציגי התושבים האמורים ולבחון ביחד איתם הצעות קונקרטיות ליישובים חדשים, ובהם ישובים כפריים, לרבות התכנית לפריסת ישובים כפריים שהוגשה ע"י העותרת מס' 6 (קרי, המתנגדת 40) לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה במחוז דרום." (ההדגשות הוספו,

⁴ בג"צ 1991/00 אבו חמאד ואח' נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה ואח' (פסק הדין מיום 26.7.07 טרם פורסם).

ב.ש.ב).

העתק התחייבות המועצה הארצית לתכנון ולבנייה בפני בג"צ מיולי 2001 צורפה לכתב ההתנגדות וסומנה **נספח 1**.
העתק פסק הדין בבג"צ 1991/00 אבו-חמאד ואחרים נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה ואח', מיום 26.7.07 צורף וסומן **נספח 2**.

38. בהמשך להתחייבות זו, נערכו אמנם מספר פגישות בין נציגי העותרים לנציגים מצוות התכנון וממוסדות התכנון, אך הצוות הפר את התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ וסירב לבחון באופן נקודתי הצעות קונקרטיות להסדרה תכנונית של הכפרים הבדואים ובכללם הכפר ואדי אל-נעם. הצוות הסתפק באמירה ערטילאית לפיה ישנם אילוצים שימנעו הסדרה של חלק מהכפרים. תחילה התחייב צוות התכנון, בנובמבר 2003, להעביר לעותרים את רשימת האילוצים האלה, כדי שיציעו חלופות תכנוניות מקצועיות נקודתיות לאותם כפרים, אם אכן יתברר שלא ניתן להסדירם תכנונית במיקומם. אולם רשימה זו לא הועברה מעולם לעותרים וצוות התכנון מעולם לא העביר לעותרים התייחסות קונקרטית בדבר כוונתו ביחס להסדרת ההתיישבות הכפרית הבדואית בנגב. יתרה מכך, התכנית המשיכה לסמן את השכונות הדרומיות לשגב שלום כפתרון עבור תושבי ואדי אל-נעם, למרות שתכנית זו נדחתה בוועדה המחוזית לתו"ב באוגוסט 2004. למרות הצורך הדחוף למצוא פתרון עבור היישוב ואדי אל-נעם, ופניות נציגי התושבים לצוות התכנון במסגרת הכנת התכנית (סעיף 40 להלן) **לא התקיימו מגעים מטעם עורכי התכנית עם חברי הוועד המקומי של הכפר, במטרה לבחון יחד איתם חלופות תכנוניות והתיישבותיות עבורם.**

העתק הודעות העותרים בבג"צ 1991/00, המתארות השתלשלות העניינים לעיל מינואר ומאוקטובר 2004, וממרץ 2005, מצורפים ומסומנים **נספחים 23, 24, ו-25 בהתאמה**.

39. ביום 27.6.05 הגישו המתנגדות 40 ו-41, בשם העותרים בבג"צ 1991/00, לצוות התכנון את הערותיהם לגרסה מס' 1 לתכנית. בהערותיהן, עמדו המתנגדות על הפגמים שבתכנית שמהווה חסם מפני הסדרת מרבית הכפרים הבלתי מוכרים, והכפר ואדי אל-נעם בכללם. ביום 4.7.05 התקיים דיון בתכנית בוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז דרום. בישיבה השמיעו נציגי העותרים את עיקר הערותיהם. צוות התכנון לא הציג חלופות לתכנית והועדה דחתה את הערות המתנגדות בלי לערוך בהן דיון.

העתק הערות המתנגדות 40 ו-41 בשם העותרים בבג"צ 1991/00 לגרסה מס' 1 לתכנית מצורף ומסומן **נספח 26**.
העתק החלטת הוועדה המחוזית מיום 4.7.05, שנמסרה במכתב מיום 7.8.05 מצורף ומסומן **נספח 27**.

40. המתנגדת 42 השתתפה בדיוני ועדת ההיגוי של תכנית המתאר המחוזית למטרופולין באר שבע. במסגרת דיונים אלה היא הביעה לא אחת את הצורך בפתרון תכנוני יישובי קונקרטי לתושבי ואדי אל-נעם. בקשה דומה הועלתה, בין היתר, גם ע"י המתנגד מס' 12, שהשתתף

בישיבת ועדת היגוי ובשני מפגשים בנושא הסדרת ההתיישבות הבדואית, אך בדיונים אלה לא נערך דיון קונקרטי בעניין. בדיוני ועדת העבודה מיום 30.1.06, ובהמשך לתשובתו של מר אסיף שפורטה בסעיף 30 לעיל, הציגה המתנגדת מס' 42 שני אתרים למיקום חלופי לכפר בפני צוות התכנון של תמ"מ 23/14/4, ששניהם פנויים מהתיישבות ומתביעות בעלות על הקרקע, ובעלי זיקה תפקודית לעיר באר שבע, ומאופיינים בהתאמת מאפייני השטח לפעילות חקלאית. הועדה המחוזית בישיבתה מיום 5.2.06 דחתה, ללא כל הנמקה, את שתי ההצעות.

העתק הערות המתנגדת 42 לתכנית מצורף ומסומן **נספח 28**.
העתק החלטת הועדה המחוזית מיום 5.2.06 מצורף ומסומן **נספח 29**.

41. לסיכום, עם הזמן חל שינוי בתפיסת הפתרון הרצוי לתושבי ואדי אל-נעם, שתחילתו בהצעות לצרפם לישוב שגב שלום; המשכו בהחלטת ממשלה, שהובילה להכנת תמ"מ 49/14/4 (ואדי אל-נעם שם זמני); שהציעה מרחב תכנוני מאובחן מנקודת מבט קהילתית ותפקודית בצמוד לשגב שלום; וסופו בהחלטת הועדה המחוזית לדחות את המיקום המוצע בתכנית זו, ולאתר חלופות למיקום אחר עבור התושבים, "שיגובשו בשיתוף עם האוכלוסייה, יבחנו על ידי מוסדות התכנון ויקודמו בהתאם לחוק התכנון והבניה". למרות זאת, **תמ"מ 23/14/4 לא התאימה עצמה להחלטת הועדה המחוזית ולא בחנה מחדש את הפתרונות היישובים לתושבי ואדי אל-נעם.**

42. דוח שלב ב', המפרט את הפתרונות המתוכננים לאוכלוסייה הבדואית שבכפרים הבלתי מוכרים ושהתקבל ביום 23.6.04, קבע שהפתרון התכנוני עבור שבט אל-עזזמה יימצא במסגרת העיירה שגב שלום ובהרחבה המתוכננת לעיירה (קרי, תמ"מ 49/14/4), וכן ביישוב ביר-הדאג'. אותו דוח קבע שהיישוב ביר הדאג' "מיועד בעיקר לקבוצות אבו גרדוד וכן לקבוצות דרומיות נוספות." ואף ציין כיתרון את ההומוגניות של הקבוצה שתאכלס את ביר הדאג', ואשר "יושבת באזור 9 שנים במסגרת פתרון "זמני". לאור זאת, אין ספק שהיישוב ביר הדאג' אינו מיועד לתושבי ואדי אל-נעם. גם בהצעה ליישב את התושבים במסגרת העיירה שגב שלום או בהרחבה של שגב שלום אין בה ממש, שכן כבר אז ציינו עורכי הדוח, ש"גם בהנחות אופטימיות יש לצפות כי שיעור מסוים מהאוכלוסייה לא ימצא את מיקומו ביישובים הנ"ל – ייתכן עד 20%" (עמ' 317). וזאת עוד בטרם נפסלה החלופה של הרחבת שגב שלום בידי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, כחודש וחצי לאחר הוצאת דוח שלב ב' (כמפורט בסעיף 25 לכתב ההתנגדות). למרות השינוי המהותי במצב התכנוני, לא נעשה כל עדכון של הפתרונות התכנוניים עבור תושבי הכפר, ולא נבחנו **בשיתוף עימם, אפילו לא אותן ההצעות שהעלו המתנגדות מס' 41 ו- 42 בשם תושבי הכפר**. משמעות הדבר שהתכנית לא מציעה לתושבי ואדי אל-נעם פתרון תכנוני ממשי.

העתק העמודים הרלוונטיים של דוח שלב ב' מצורף ומסומן **נספח 30**.

ד.3 מגעים במסגרת רע"א 541/99 :

43. אם לא די בכך, שרשויות המדינה שהעבירו את תושבי ואדי אל-נעם מאדמותיהם ההיסטוריות לשטח הכפר לא הסדירו תכנונית או מוניציפאלית את התיישבותם באתר החלופי, הרי שמסוף שנות השמונים הגיש מינהל מקרקעי ישראל תביעות פינוי נגד עשרות בתי אב בכפר ואדי אל-נעם. בתביעות אלה דרש ממ"י לפנות את מרבית השטח עליו מתגוררים התושבים. המינהל זכה בשתי ערכאות ועשרות תושבים הגישו בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, כדי למנוע את פינויים ממקום מושבם, לפני שניתנו להם פתרונות התיישבותיים חלופיים זמינים. במסגרת הדיונים בבקשה, ובעצת בימ"ש, פנתה עו"ד באנה שגרי-בדארנה, המייצגת את התושבים מטעם המתנגדת מס' 41, ביום 19.11.06 ליועצת המשפטית של המנהלה לקידום הבדואים (המנהלת) בבקשה לקיים פגישה עם נציגי התושבים לצורך הצגה ובחינה של חלופות התכנון וההתיישבות, שמציעה המנהלת עבור תושבי הכפר.

העתק פניית הח"מ, מטעם המתנגדת 41, ליועמ"ש המנהלה לקידום הבדואים מיום 19.11.06 מצורף ומסומן **נספח 31**.

44. במענה לפנייה סירבה יועמ"ש המנהלת להתייחס לתושבים הנדרשים להתפנות כאל קהילה שיש לתת לחבריה, כמכלול, פתרונות התיישבות שיאפשרו להם להישאר כקהילה ולא נענתה לבקשה לקיים ישיבה עמם. תחת זאת, היא ראתה בהם יחידים שכל אחד מהם יכול למצוא מענה תכנוני במסגרת העיירה שגב שלום, שיש בה כ- 500 מגרשים זמינים לשיווק; **זאת כאשר בואדי אל-נעם לבדה מתגוררים היום קרוב ל- 1200 משפחות, שמהווים לא פחות מ- 5,000 תושבים**. למרות זאת, פנתה המתנגדת 41 במרץ 2007 למר סעיד אלכרומי, יו"ר המועצה המקומית שגב שלום כדי לבדוק את זמינות ורצינות ההצעה של יועמ"ש המנהלת. בתשובתו, ציין האחרון שמלאי המגרשים ביישוב מיועד לתת מענה לתושבי העיירה ופזורתה, ואין בו כדי לתת מענה תכנוני לתושבי הכפר ואדי אל-נעם למעט בודדים שירצו בכך. כמו-כן, הציעה יועמ"ש המנהלת לתושבים להשתלב בביר-הדאג', בכפוף להסכמת הועד בביר הדאג', כאשר סירובם של תושבי ביר הדאג' לצרף אחרים ליישוב מוכרת היטב למנהלת. לא למותר לציין ששני האתרים הוצעו כחצי שנה לאחר מכן, במסגרת אותו הליך משפטי, עבור תושבי הכפר רכמה.

העתק תשובת יועמ"ש המנהלת מיום 27.12.06 מצורף ומסומן **נספח 32**.
העתק תשובתו של יו"ר המועצה המקומית שגב שלום מצורף ומסומן **נספח 33**.

45. ביום 15.03.2007 ניתנה החלטת בית המשפט העליון ברע"א 541/99 שדחתה את ביצוע הפינוי של תושבי ואדי אל-נעם ב- 18 חודשים נוספים, במטרה לסיים את המו"מ למציאת מיקום חלופי מוסכם עבור התושבים. כפי שפירטנו בסעיפים 33-35 לעיל, כחודש לאחר מתן ההחלטה ברע"א 541/99 התחילו מגעים בין נציגי הכפר והמתנגדות 41 ו-42 לבין יו"ר המנהלה לקידום הבדואים ומוא"ז אבו-בסמ"ה. במסגרת מגעים אלה הציעו התושבים שלוש

חלופות למיקום חלופי לכפר, ובימים אלה בוחנים חלופה נוספת, כמפורט בסעיף 35 לעיל.

העתק החלטת בית המשפט העליון ברע"א 541/99 מיום 15.3.07 מצורף ומסומן **נספח 34**.

נימוקי ההתנגדות:

46. כפי שהראינו בחלק העובדתי, המדינה שהעבירה את תושבי ואדי אל-נעם לאזור זה, לא הסדירה תכנונית את יישובם, ואישרה והקימה לאורך השנים ובאופן שיטתי מפעלים ואתרים עתירי מפגעים סביבתיים חמורים בצמידות לבתי התושבים (סעיפים 15, 23-24). למרות הפגיעה החמורה, הפוטנציאלית והממשית, של אתרים אלה באוכלוסייה ובזכותה לבריאות, רשויות המדינה ובכללם מוסדות התכנון מתעלמים מחובתם לבריאות האוכלוסייה ואינם בוחנים לעומק ובדחיפות חלופות אמיתיות ומיידיות, שירחיקו את התושבים מהסכנה ויאפשרו להם להמשיך ולהתקיים כקהילה, שזכאית לשמור על תרבותה ואורח חייה. בשל הימנעות עורכי התכנית מבחינת חלופות ממשיות, זמינות ומיידיות **התכנית מפקירה את תושבי ואדי אל-נעם לעוד שנים ארוכות של פגיעה קשה ומתמשכת בזכויות אדם בסיסיות להן זכאי כל אדם בישראל, ובכללן הזכות לבריאות, לקורת גג, לכבוד ולשויון.**

א. התכנית נגועה בחוסר סבירות ומפרה את חובת המדינה לתת מענה תכנוני ממשי וזמין לואדי אל-נעם:

47. **התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ 1991/00** מיולי 2001, שפורטה בהרחבה בסעיף 37 להתנגדות, מקימה חובה על מוסדות התכנון לגבש בתכנית הצעות קונקרטיביות להסדרת ההתיישבות הערבית-הבדואית במטרופולין, תוך שיתוף האוכלוסייה, ובכללם את צורת ההתיישבות הכפרית. לאורך הדיונים בתכנית, וביתר שאת עם פרסומה, התברר שה**תכנית מפרה את התחייבויות מוסדות התכנון בפני בג"צ**. זאת, בין היתר כיוון, שכפי שפירטנו בסעיפים 38-40 להתנגדות, הצוות סירב לבחון עם נציגי התושבים הצעות קונקרטיביות להסדרת ההתיישבות הבדואית במטרופולין, ובראשן הצעות של נציגי התושבים למיקום חלופי לכפר ואדי אל-נעם. הסירוב לא לווה בהנמקה עניינית. החובה לגבש הצעות קונקרטיביות ליישוב ואדי אל-נעם נעוצה גם בחובה ליישם את החלטת הועדה המחוזית בעניינם מאוגוסט 2004, שתוארה בסעיף 25.

48. ברקע העובדתי פירטנו בהרחבה את המגעים השונים שניהלו ומנהלים התושבים להסדרת היישוב, ובכללם פניות חוזרות ונשנות אל ראש הממשלה והשרים הרלוונטיים, אשר נמנעו ממתן תשובה עניינית לתושבים ואף הפנו אותם באופן מפורש אל צוות התכנון של התכנית נשוא התנגדות זו, כדי לבחון מיקום חלופי עבורם (סעיפים 20-35). למרות זאת, וכפי שנפרט

להלן, התכנית לא מציעה פתרון התיישבותי ממשי זמין וסביר ליישובם מחדש של תושבי ואדי אל-נעם.

הפתרונות המוצעים בתכנית לתושבי ואדי אל-נעם:

49. הפתרון שהתכנית מציעה לתושבי הכפרים הבלתי מוכרים בעיקרו מתבסס על מרחב המוגדר כ"אזור נוף כפרי חקלאי משולב", שבו ניתן להקים בעתיד ישובים חדשים, אם כי בניגוד להתחייבויות במהלך הכנת התכנית, מנגנון זה אינו מוגבל להסדרת ההתיישבות הבדואית. השטח המיועד כ" אזור נוף כפרי חקלאי משולב" הינו שטח המאוכלס ברובו בידי תושבי כפרים בלתי מוכרים אחרים, וחל בעיקר על קרקעות המוחזקות ברובן בידי תושבי כפרים בלתי מוכרים אחרים. לכן קשה לראות כיצד ניתן יהיה להעתיק לשטחים אלה ישוב בסדר הגודל של הכפר ואדי אל-נעם.

50. דוח שלב ב' של התכנית הציע לתושבי ואדי אל-נעם מעבר לעיירה שגב שלום, ו/או לשכונות מדרום לעיירה (תמ"מ 49/14/4); פתרון שנדחה ע"י הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, כמפורט בסעיף 25 להתנגדות. כפי שהראינו בחלק העובדתי, בעבר הציעו המנהלה לקידום הבדואים ומשרד הפנים גם את המעבר ליישוב ביר-הדאג'. כפי שנראה להלן, ההצעות לעבור לשגב שלום ו/או לביר הדאג' בלתי סבירות בכל קנה מידה תכנוני, ולא מהוות חלופות ליישוב ואדי אל-נעם.

שגב שלום:

51. למרות ששגב שלום הינו ישוב בעל מאפייני בינוי ותפקוד עירוניים / פרבריים, התכנית עודנה מציעה לתושבים מעבר למגרשים בעיירה כאחת ה"חלופות" ליישובם מחדש של שבטי אל-עזזמה, ובכללם 5,000 תושבי ואדי אל-נעם. הצעה זו עומדת בסתירה מהותית לאורח החיים החברתי-תרבותי-כלכלי של תושבי ואדי אל-נעם, המושתת כאמור בעיקרו על פעילות חקלאית לסוגיה. יתרה מכך, בשגב שלום קיימים לדברי היועצת המשפטית של המנהלת כ- 700 מגרשים פנויים, חלקם מפותחים וחלקם ממתניים לפיתוח, **כך שגם אם כל המגרשים יוקצו אך ורק לתושבי ואדי אל-נעם לא יהיה בהם כדי לתת מענה תכנוני זמין לכלל התושבים, וודאי לא מענה שיאפשר להם לשמור על הלכידות הקהילתית שנוצרה במהלך יובל שנים לפחות.**

52. יתרה מכך, הרי שכמחציתם של מגרשים אלה נמצאים בתחום רדיוס מרחקי הבטיחות ממפעליה המזהמים של רמת חובב. התכנית מחילה על אותם מגרשים מגבלות שונות, ובכללם החובה שכל יוזמה לפיתוח למגורים ברדיוס 5-10 ק"מ מרמת חובב תערוך תסקיר השפעה על הסביבה. חשוב לציין, כי מסקנותיו של תסקיר כזה יכולות להיות גם איסור בניה. עשרות מגרשים בשכונה אחרת לא ניתנים לאכלוס בשל הבטחתם לקבוצה אחרת של

תושבים. כמו-כן, תמ"מ 23/14/4 מציעה אמנם את הרחבת האזור לבנוי עירוני של שגב שלום לכיוון מזרח, אולם ככל הידוע לנו, שטחים אלה ברובם הינם קרקעות שלבדואים אחרים זכויות קניין בהן, ו/או מוחזקות בידי בדואים אחרים. לכך כמובן, השלכות מידיות על סיכויי המימוש התכנוני של שטח זה. בנוסף, גם יו"ר המועצה המקומית שגב שלום הדגיש (בסעיף 44 להתנגדות), שאין בעיירה שלו מענה תכנוני לתושבי הכפר ואדי אל-נעם.

53. יתרה מכך, למרות שתמ"מ 49/14/4 נפסלה כבר ע"י מוסדות התכנון, הרי שעורכי תמ"מ 23/14/4 טרם הפנימו זאת והתכנית עודנה מציעה לתושבי ואדי אל-נעם מעבר להרחבת שגב שלום שנפסלה תכנונית, ולכן "החלופה" של העברת התושבים להרחבה של שגב שלום **בלתי רלוונטית**. אם לא די בכל זה, הרי שדוח שלב ב' (עמ' 275) של התכנית קובע, כי העיירה שגב שלום ממילא לא ערוכה למתן שירותים להיקף אוכלוסייה גדול וכי קיימים מחסורים בשירותי חברה ורווחה.

54. **לסיכום**: במצב הנוכחי ובהעדרן של תשתיות פיסיות וחברתיות, **שגב שלום אינה ערוכה לקלוט קהילה בת 5,000 נפשות**. יתרה מכך, ועקב נוכחותם של סיכונים בריאותיים בחלק מהשטחים המיועדים לפיתוח בשגב שלום, והעדר התאמה למאפייני היישוב מבחינה כלכלית וחברתית, **אין כל הצדקה תכנונית לצרוף תושבי ואדי אל-נעם ליישוב שגב שלום**.

ביר הדאג':

55. ביר הדאג' הוא ישוב כפרי אשר יועד לקבוצות הדרומיות-מזרחיות של שבט אל-עזאזמה (פלג אבו-ג'רודוד) המתגוררים היום בשטח התכנון. הדבר נקבע, בין היתר, בדוח שלב ב' לתכנית (עמ' 321), אשר מציין את הומוגניות הקבוצה כיתרון תכנוני. כמו-כן, להבנתנו, אין הסכמה מצדם של תושבי היישוב המתוכנן ביר הדאג' לצירופם של תושבי ואדי אל-נעם ליישוב והסכמה זו הוצגה, ע"י מנהלת הבדואים ומר שמאי אסיף, כתנאי להיתכנות "חלופה" זו.

56. מעבר לכך, בדיקה שערכנו מראה שהיישוב ביר הדאג', במתכונתו התכנונית המאושרת, לא יוכל להכיל בתחומו קהילה המונה כ- 5,000 נפשות, שכן היישוב מיועד ל- 8,700 תושבים בשנת היעד 2020, ובקושי ינתן מענה לגידול הטבעי של תושבי ביר-הדאג'. צירופם של כ- 5,000 תושבי ואדי אל-נעם לביר-הדאג' תוביל לכך שכבר היום סך כל תושבי ביר הדאג' יחרוג ממספר התושבים שהתכנית מייעדת לאכלס בשנת היעד 2020. כמו-כן, בתחומי התכנית הוקצו רק 530 מגרשים חקלאיים עבור משפחות המייסדים של ביר הדאג', ולכן היישוב לא יכול לתת מענה חקלאי עבור תושבי ואדי אל-נעם. אם לא די בכל זה, הרי דין הניסיון להרחיב את הקו הכחול (תחום תכנית המתאר) ליישוב להידחות. זאת, כיוון שרוב השטח הסמוך ליישוב מיועד, על פי תמ"מ 23/14/4, לשימושים שונים בהם: אתרי כרייה וחציבה נחלים, שמורות טבע וכן שטחי אש מדרום מערב ליישוב והשטחים החקלאיים של היישובים הסמוכים רביבים ורתמים ובתיים של תושבי ביר הדאג' שנותרו מחוץ התכנית המתאר

ליישוב. דבר שלא מותר חטיבת קרקע פנויה לצרכי התיישבות של קהילה נוספת.

57. המשמעות התכנונית של צירופם של תושבי ואדי נעם לאוכלוסייה המיועדת להתגורר בביר הדאג' מהווה הכפלת גודל האוכלוסייה הקיימת בישוב ואף יותר מכך, המצריכה הקצאה של שטחים ותשתיות חברתיות ופיסיות בהיקף משמעותי. לכן, אין כל יתרון תכנוני או כלכלי בצירופם של תושבי ואדי אל-נעם ליישוב זה או אחר, על פני תכנון ישוב כפרי עצמאי והומוגני עבורם.

58. כך יוצא שתמ"מ 23/14/4 קובעת איסור על בניה והימצאות וולונטרית של אוכלוסייה בשטח הכפר ואדי אל-נעם, אך למרות זאת, ועל אף הצורך הממשי במתן פתרונות התיישבותיים דחופים לתושבי ואדי אל-נעם להרחקתם מאזור המסכן את בריאותם, התכנית לא מספקת מענה תכנוני סביר לתושבים ובכך מפקירה אותם. כפי שהראינו לעיל, עורכי התכנית ומוסדות התכנון מעלו בחובתם למצוא פתרון תכנוני והתיישבותי הולם עבור התושבים ולא מילאו אחר חובתם לבחון הצעות תכנוניות ממשיות עבור התושבים. התכנית לא בוחנת לעומק הצעות שהעלו נציגי התושבים, ולא מעדכנת את הפתרונות המוצעים, גם אחרי שחל שינוי מהותי במצב התכנוני הקיים עם דחיית תמ"מ 49/14/4. כמו-כן, וכפי שצינו בסעיפים 51-56 לעיל, "החלופות" ההתיישבותיות שבתכנית נגועות בחוסר סבירות קיצוני, שכן הן לא מעשיות ובלתי ניתנות למימוש.

להרחבה בעניין אי התאמת היישובים שגב שלום ביר הדאג' לקליטת תושבי ואדי אל-נעם ניתן לעיין בסקר התכנוני של המתנגדת 42, שצורף וסומן נספח 19.

ב. פגמים בהליך התכנוני:

ב.1. אי שיתוף תושבי ואדי אל-נעם בגיבוש פתרונות תכנוניים עבורם:

59. בשנים האחרונות אנו עדים להכרה הולכת וגוברת, בחשיבותם של תהליכי תכנון בהשתתפות הציבור. חשיבותם של תהליכים אלה נובעת מן ההכרה, שתכניות הנערכות בדרך זו יתנו מענה טוב יותר לצרכיהם ורצונותיהם של האוכלוסיות אליהן מתייחס התכנון. יתרה מכך, מתחדדת ההכרה במוסדות התכנון, כי באמצעות תהליכים אלה ניתן לאתר פתרונות תכנוניים, שיאפשרו מענה התואם הן את עקרונות התכנון העומדים בבסיס התכנית והן את הצרכים הפרטיקולאריים של הקהילות השונות המצויות בשטח התכנית. למרות זאת, ולמרות התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ שצוות התכנון של תמ"מ 23/14/4 ישתף את הציבור בתכנון, שיתוף כאמור לא נעשה.

60. כפי שפירטנו בחלק העובדתי, כל שנעשה במטרה למלא אחר ההתחייבות בפני בג"צ לשתף את נציגי הכפרים הבלתי מוכרים בתכנון היו מפגשים בודדים בין עורכי התכנית לנציגי העותרים בבג"צ 1991/00, וכן קיומם של שני מפגשים בנושא הסדרת ההתיישבות הבדואית, בין היתר בהשתתפות המתנגדת מס' 42 והמתנגד מס' 12, והזמנת תושבים לשיבות ועדת

ההיגוי; קרי הזמנה רק לפורומים שאין בסמכותם לקבל החלטות מחייבות. במסגרת מפגשים אלה לא נערכה ולמרות בקשות שהעלו נציגי התושבים, נמנעו עורכי התכנית ומוסדות התכנון מבחינה פרטנית או מעמיקה של צרכי כל אחד מהכפרים הבלתי מוכרים, ובראשם הכפר ואדי אל-נעם. לא נערך כל סקר תכנוני בכפר ואדי אל-נעם ועורכי התכנית לא שיתפו את נציגי התושבים בבחינת ההצעות הקונקרטיות להסדרת כל כפר וכפר. הדבר צורם במיוחד לאור שני עשורים של ניסיונות חוזרים ונשנים של תושבי ואדי אל-נעם לפעול להסדרה תכנונית של יישובם, ושכולם נפלו על אוזניים ערלות.

2. ב. הימנעות מבחינה של מגוון חלופות תכנוניות לישוב ואדי אל-נעם:

61. בחלק העובדתי תוארו בהרחבה המגעים, שניהלו נציגי המתנגדים עם הרשויות השונות ובכללם עורכי התכנית. למרות שהחובה והנטל של בחינת חלופות תכנוניות והתיישבותיות עבור אוכלוסייה כה גדולה בשטח התכנון מוטל על צוות התכנון, נעזרו התושבים במתנגדת 42 והציעו חלופות לאתר חלופי לכפר. הצעות אלה נדחו ללא דיון וללא הנמקה. במסגרת מגעים אלה העלו נציגי התושבים חמש חלופות שונות להעתקת מיקום היישוב ואדי אל-נעם. שלוש מתוכן נבחנו לעומק עי המתנגדת מס' 42 והוצגו במסגרת המגעים הנערכים עם המועצה האזורית אבו-בסמ"ה והמנהלה לקידום הבדואים, ושתוארו בסעיפים 34-35 ואחת מהן הוצגה עם חלופה נוספת לעורכי התכנית, כאמור בסעיפים 30 ו-40. כל ההצעות נדחו בלי לקיים בהן דיון מעמיק רציני ומקיף.

62. תכנית שאינה מבצעת בחינה מעמיקה של חלופות התיישבותיות ותכנוניות עבור קהילה משמעותית כל-כך בשטח התכנון לוקה בחוסר סבירות קיצוני. הדבר נכון שבעתיים מקום שנציגי הקהילה ביקשו להציג את חסרונות הפתרונות המוצעים ואף העלו הצעות חלופיות מטעמם. כמו-כן, תכנית המתעלמת ממצוקתם ומתנאי חייהם המחפירים של תושבי הכפר ואדי אל-נעם, וקרבתם לאתר המסכן את בריאותם, ונמנעות מבחינת הצעות קונקרטיות להעתקת מיקומו של הכפר הינה תכנית הלוקה בחוסר סבירות קיצוני ואף מטעם זה יש לדחותה.

63. המחלף התכנוני המשתקף מהתכנית חמור במיוחד לאור העובדה, שמוסדות התכנון ומשרדי ממשלה שונים התייחסו לאורך השנים אל תמ"מ 23/14/4 כתכנית – בהא הידיעה – שתתן מענה מקיף להסדרת בעיית הכפרים הבלתי מוכרים. הדבר נקבע למשל בהחלטת המועצה הארצית לתכנון ולבניה מיום 18.1.04, בערר של שבט אל-עוקבי נגד ייעוד היישוב גבעות בר לאוכלוסייה היהודית). הדבר בולט במיוחד במקרה של ואדי אל-נעם, שכן בעקבות פנייתם לממשלה ולשריה הם הופנו באופן מפורש, כפי שפירטנו בסעיף 30, לתמ"מ 23/14/4. למרות שנמסר להם שזוהי התכנית שתגבש את הפתרונות לסוגיית התיישבות האוכלוסייה הבדואית "שבפזורה כמכלול אחד ושלים", התברר שהתכנית לא מימשה את יעדיה ומטרותיה ביחס להסדרת התיישבות הבדואית בנגב.

העתק החלטת המועצה הארצית לתכנון ובניה – ועדת המשנה לעררים, מיום 18.1.04, בערר של בני שבט אל-עוקבי נגד תכנית מיתאר מקומית 31/305/02/7 מצורף ומסומן **נספח 35**.

64. לאור ההתנהלות הבלתי סבירה במסגרת תכנית זו, פנו התושבים לערוצים נוספים למימוש זכותם להסדרת התיישבותם ולהעתקתה למיקום שלא מסכן את בריאותם. כפי שתיארנו בסעיפים 34-35, ושלא במסגרת ההליך התכנוני, מתקיימים בימים אלו מגעים לאיתור מיקום חלופי לכפר עם המועצה האזורית אבו-בסמ"ה ובתיאום עם המנהלה לקידום הבדואים. **מגעים אלה אינם מהווים תחליף לבחינה תכנונית מעמיקה של צרכי הכפר ותושביו במסגרת התכנית נשוא התנגדות זו, שמהווה חלון הזדמנויות יקר מפז להסדרת התיישבותם של תושבי הכפר ואדי אל-נעם, במיקום חלופי מותאם לצרכיהם, שייבחר בהתייעצות עם.**

65. סירוב מוסדות התכנון לבחון לעומק חלופות ליישוב עבור תושבי ואדי אל-נעם, שיממשו את החלטת הועדה המחוזית מאוגוסט 2004; הפנית התושבים ממוסדות התכנון לממשלה ולשרים ומהשרים לעורכי התכנית וחוזר חלילה; דחיית הצעות התושבים ללא הנמקה והחזרה על הצעות תכנוניות בלתי רלוונטיות; והימנעות עורכי התכנית מלהציע או לבחון חלופות התיישבותיות קונקרטיות הולמות להעתקת מיקום הכפר ואדי אל-נעם, מהווים, במיוחד בהצטברותם, **מחדל תכנוני ופגיעה בזכויות התכנון של תושבי ואדי אל-נעם ובזכותם לתנאי חיים מינימאליים בכבוד** במסגרת יישובית, שאינה חושפת אותם לסיכונים בריאותיים ומאפשרת את המשך קיומם כקהילה. התנהלות זו מצביעה על התחמקות עורכי התכנית מהפעלת שיקול דעת מקצועי עצמאי במקרה מובהק של מצוקה קשה במיוחד של התושבים, ולצידה הסכמה תכנונית עקרונית בדבר הצורך לייחד פתרון התיישבותי הולם לואדי אל-נעם.

ג. שוויון, העדפה מתקנת, צדק חלוקתי וצדק חברתי:

66. המדיניות שבאה לידי ביטוי בתוכנית עודנה מפלה, כיוון שהתכנית שוללת מתושבי הכפר ואדי אל-נעם את אפשרות הבחירה בהתיישבות כפרית קהילתית חקלאית. התכנית מותירה את התושבים בפני הבחירה המרה באחת משתי חלופות, ששתיהן מפלות: האחת, לחדול מלהתקיים כקהילה מגובשת ולהתפזר בין עיירה נחשלת לבין ישוב בהליכי תכנון, שאינו יכול להכיל את כל תושביו. השנייה: להמשיך לחיות על זמן שאול במיקומו הנוכחי, באופן הדן את 5,000 תושביו להמשך חיים מחפירים, שאינם עונים על זכותם לקיום בכבוד, ותוך סיכון ממשי לבריאותם.

67. לעומתם, לאוכלוסייה היהודית נתונה החרות לבחור להתגורר במגוון רחב של יישובים בנגב, רבות יישובים קטנים ביותר, כגון מושבים, קיבוצים או יישובים קהילתיים בהם מתגוררים

עשרות בודדות של תושבים, כדוגמת היישובים רתמים (192 תושבים בשנת 2005 לפי נתוני הלמ"ס), גבעות בר (88 תושבים בשנת 2005 לפי נתוני הלמ"ס) או באר-מילכה (48 חברים בגרעין ההתיישבות לפי אתר האינטרנט של הישוב המיועד <http://negev-net.org.il/HTMLs/article.aspx?BSP=12606&C2004=12617>; או בחוות בודדים. יחס שונה זה אינו יכול להיות מוצדק באופן ענייני ולכן זוהי הפליה פסולה.

68. אין בישראל ישוב בסדר הגודל של הכפר ואדי אל-נעם, שאינו מוכר ואינו נהנה מניהול מוניציפאלי עצמאי או במסגרת מועצה אזורית. בניגוד למנהלה לקידום הבדואים ורשויות נוספות, אשר נדמה כי בימים האחרונים הבינה שיש לקדם פתרון שוויוני יותר לתושבי ואדי אל-נעם, שמכיר בהם כיישוב עצמאי, התכנית מוכיחה שהלכה למעשה, טרם הפנימו מוסדות התכנון שחובתם הראשונה היא לתת מענה לצרכי האוכלוסייה בשטח התכנון, ללא הפליה, בטרם ייקחו בחשבון את צרכיהם של מי שהתכנית מבקשת לקלוט בתחומה.

69. אין צורך להרבות במלים בדבר מרכזיותה של הזכות לשוויון, והאיסור להפלות על בסיס השתייכות קבוצתית, כעקרון על זכות חוקתית, המחייבת את כל רשויות המדינה ומוסדותיה לרבות מוסדות התכנון. כנגד זכות זו עומדת חובת המדינה להימנע מהפליה פסולה, לרבות החובה לנהוג בהעדפה מתקנת על מנת להגיע לתוצאות שוויוניות. חובה זו תקפה ביתר שאת בחלוקת משאבי קרקע, שמעצם טיבם מוגבלים, ובכללם חלוקת השימוש במשאבי הקרקע שבסמכות מוסדות התכנון. חובה זו מתגברת ככל שמדובר במשאבים המופנים לתיקון עיוות חברתי-כלכלי, ביחס למיעוט דתי, לאומי או אחר.

- בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל ואח', פ"ד נד (1) 258.
- בג"ץ 244/00 עמותת שיח חדש נ' שר התשתיות הלאומיות, פ"ד נו (6) , 25.
- בג"ץ 111163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני ערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל, (טרם פורסם, פסקאות 14 ו-21 לפסק דינו של הנשיא ברק).
- בג"ץ 6924/98 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נה (5) 15.

70. לאחרונה אף נפסק בעניין פרדס שניר, שטיעונים של הפליה על רקע לאומי אתני מהווים שיקולים תכנוניים, שחובת מוסדות התכנון לשקול. פסק דין זה חוזר ומדגיש, שהתכנון הפך זה מכבר "כלי להשגת יעדים חברתיים ראשונים במעלה כטיפול בצרכי קבוצות חלשות".

- עת"מ (ת"א) 1253/05 מוחארב נ' המועצה הארצית לתכנון ובניה, (טרם פורסם, פסקה 24).

71. בהקשר זה, חשוב לשוב ולהדגיש, שמוסדות התכנון התחייבו בפני בג"צ לפעול לביטול ההפליה הקיימת בחלוקת משאבי הקרקע בנגב באמצעות תמ"מ 23/14/4. אולם, לא זו בלבד שהתכנית שהופקדה ופורסמה מהווה הפרה של התחייבות מוסדות התכנון לבג"צ, אלא שהתכנית מהווה פגיעה חמורה בזכותם לשוויון של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, והכפר

ואדי אל-נעם בכללם, שכן אינה משקפת מדיניות תכנונית פוזיטיבית המבוססת על עקרונות ההעדפה המתקנת והצדק החלוקתי כמתחייב בנסיבות אלו.

72. עקרון השוויון והחובה לתת מענה תכנוני סביר והולם לצרכי קבוצות מיעוט בשטח התכנית ולשתף קבוצות אלה בתכנון אומצו גם באמנת המתכננים, שגובשה על ידי מתכננים חברי איגוד המתכננים בישראל, ואשר מצהירה:

"...המתכננים מחויבים לכל אדם... גם אם הוא שונה... או בן מיעוט...התכנון ישרת גם את מי שלא שפר חלקם... ובדגש מיוחד את מי שקולם לא נשמע, יגן על זכויותיהם, ישאף לרווחתם, העצמתם ולהגשמתם העצמית... (למתכננים) מחויבות לציבור ולקהילה... להיות קשובים ורגישים לפלגי הציבור השונים, ולקיים עימם דיאלוג, תוך שהם מאפשרים השתתפות אמת בזיהוי הצרכים והמאויים... בבסיס תפקידם של המתכננים – מקצועיותם, והמטען הערכי, המוסר והאתי שהם אחראים להביא לתהליך התכנון..."

ד. פגיעה בזכות לכבוד ובזכות לתרבות:

73. חשוב לזכור, שתושבי הכפר ואדי אל-נעם, כמו גם תושבי יתר הכפרים הבלתי מוכרים, אינם סתם עוד קהילה בעלת מאפיינים ייחודיים, אלא מיעוט ילידי לאומי, דתי ותרבותי, שהמשפט מעניק לו הגנות נוספות על ההגנות הניתנות לקהילות המשתייכות לקבוצת הרוב במדינה.

74. התכנית מכירה בחשיבותו של השיקול החברתי כמרכיב מרכזי בתכנון היישובים הבדואים. דוח שלב ב' לתכנית קובע כי השיקול החברתי הינו אחד הנושאים המעכבים ומונעים מעבר ליישובים הקיימים (עמ' 330), ומצביע על מגמות ומאפייני התכנון ביישובים החדשים (עמ' 324): "מאפייני האוכלוסייה והשטח משפיעים על מתן הפתרונות ואופי היישוב; לאור ניסיון העבר היישובים נעשים קטנים יותר ומיועדים לאוכלוסייה מוגדרת;". אך על אף ההכרה הממסדית ההולכת ומתגבשת בחשיבות הכלת היבטים חברתיים-קהילתיים בתהליכי תכנון ובניה, ולמרות שבשנים האחרונות הכירו הרשויות ביישובים לאוכלוסייה בדואית מוגדרת, ברובם המכריע במקום מושבה הגיאוגרפית, התפיסה העומדת מאחורי מדיניות הרשויות בהצעות הרשמיות והבלתי רשמיות לפתרון יישובי לכפר ואדי אל-נעם אחת היא. זו תפיסה המתייחסת לשיוך השבטי שלהם כקבוצה במטה העוזמה, ומתעלמת מהשונויות הקיימת בין הפלגים השונים.

75. מלבד היותה בלתי מעשית (כפי שפירטנו בסעיפים 51-60 לעיל), בבסיס ההצעה להעביר את תושבי ואדי אל-נעם לעיירה שגב שלום או לביר הדאג', עמדה ההנחה המוטעית כי די בזהות השבטית (בני מטה העוזמה), של תושבי ואדי אל-נעם, שגב שלום וביר הדאג' (וגם כפרים בלתי מוכרים נוספים דוגמת הכפר רכמה), כדי לאחד בין הקבוצות לכדי מסגרת יישובית אחת. ברם הצעה זו מתעלמת מהיות השיוך השבטי מהווה מרכיב אחד בלבד במכלול הגדרות האוכלוסייה כקהילה, שכן שלוש קבוצות אלה אובחנו מבחינה חברתית שהשתקפה בפריסתם הגיאוגרפית מרחבית מימים ימימה. משפחות ממטה אל-עזאזמה, שהתיישבו

בשגב שלום שייכות ברובן לפלגים שישבו בעבר באזור הישוב - באזור נבטים וואדי שגיב. לעומתם, משפחות מטה אל-עזזמה המתגוררות היום בביר הדאגי יושבות שם מאז שנת 1830. בשנות ה-70 הועברו משפחות אלה על ידי הממשל הצבאי לאזור וואדי אל-נעם ובשנות ה-90 חזרו ביוזמתם כקבוצה לאזור ביר הדאגי. **לעומת זאת, חלוצה, מרטבה ואזור רמת חובב היו מקום מושבם ההיסטורי של אותן משפחות מפלג מסעודין אלעזזמה המתגוררות כיום בוואדי אל-נעם, ואשר הועברו לאזור מגוריהם בידי הרשויות בראשית שנות ה-50.**

76. הלכידות החברתית התוך-פלגית והשונוות בין הפלגים והשבטים השונים אינה דבר של מה בכך. לכידות זו, אשר לה היסטוריה רבת דורות וכאמור בעלת היבטים מרחביים התיישבותיים מובנים, מהווה אבן יסוד בתרבות ובנוהגים החברתיים של האוכלוסייה הבדואית בנגב. היא מספקת מסגרת לערבות הדדית, שמירה על זהות מובחנת וערכים. מעל לכל הלכידות מאפשרת את ההתמודדות הקולקטיבית עם האתגרים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים הניצבים בפני הקהילה.

77. אכן תושבי ואדי אל-נעם הינם בני מטה העזזמה, אולם התפתחויות חיצוניות ופנימיות הובילו להתגבשותה של קהילה תרבותית-חברתית שהתהוותה במשך שנים לקהילה תפקודית-מרחבית נפרדת השותפה לחיים הקהילתיים ביישוב. אבחנה קהילתית-חברתית זו מיתר פלגי מטה העזזמה הינה אחת הסיבות לסירובם זה שנים רבות של תושבי ואדי אל-נעם להצטרף לאחד מהיישובים הבדואים הקיימים ובכלל זה, שגב שלום או ביר הדאגי, שממילא לא מהווים פתרון תכנוני סביר וממשי עבורם (סעיפים 51-60).

78. התכנית, שלא מאפשרת לתושבי ואדי אל-נעם לבחור בהתיישבות כפרית עצמאית, שתואמת את תרבותם ואת אורח-חייהם המסורתי ומתעלמת מניסיון העבר הלא מוצלח בהסדרת ההתיישבות הבדואית במסגרת יישובי הקבע, אשר לווה בזעזוע חברתי קשה, ופוגעת בזכותם של תושבי ואדי אל-נעם לכבוד ולתרבות.

79. הלכה ידועה היא שלמוסדות התכנון סמכויות רחבות לתכנן לטובת האזרחים והקהילות המתגוררים בשטח התכנון, וביתר שאת כאשר מדובר באוכלוסייה בעלת מאפיינים ייחודיים, דוגמת האוכלוסייה הדתית.

• בג"צ 237/88 מועצה מקומית גבעת שמואל ואח' נ' מנכ"ל משרד הפנים ואח', פ"ד מב(4) (841, 847).

80. חובת מוסדות התכנון לאפשר מגוון צורות התיישבות במחוז, וחובתם לאפשר דגמי התיישבות מותאמים תרבותית לאוכלוסיית המקום גוברת ככל שמדובר במיעוט ילידי, שהמשפט הבינלאומי מחייב את מדינת ישראל להעניק לו כלים לממש את תרבותו; חובה

המעוגנת בין היתר בסעיף 27 לאמנה הבינלאומית לזכויות אזרחיות ופוליטיות (ICCPR). חובה זו קיבלה לאחרונה חיזוק משפטי ומוסרי נוסף עם אימוץ ההצהרה הבינלאומית בדבר זכויותיהם של עמים ילידים (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) מיום 13.9.07. הצהרה זו מעגנת שורה ארוכה של זכויות להן זכאים עמים ילידים ופרטים המשתייכים לעמים אלה, ובמיוחד הזכות שלא יועברו בכוח ממקום מושבם אלא רק לאחר קבלת הסכמתם המודעת והחופשית ובכפוף לפיצוי הוגן מוסכם (סעיף 10). כן מעגנת ההצהרה את חובת המדינה לספק לאנשים השייכים לעמים ילידים מכניזם אפקטיבי הנועד למנוע כל העברה כפויה העלולה לפגוע בזכויותיהם כקהילה (סעיף 8 (2) (ג)). ניתן לעיין בהצהרה ב:

<http://www.ohchr.org/english/issues/indigenous/docs/draftdeclaration.pdf>

81. גם מסקנות ועדת האו"ם לביעור האפליה הגזעית (CERD), מיום 9.3.07 מחזקות את החובה לאפשר דגמי התיישבות מותאמים תרבותית לאוכלוסיית הכפרים הבלתי מוכרים בנגב. הועדה הביעה דאגה עמוקה מהכוונה להעביר תושבים מהכפרים הבלתי מוכרים בנגב לעיירות, והמליצה במסקנותיה, שעל המדינה לבחון חלופות אלטרנטיביות להעברת תושבי הכפרים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב לעיירות המתוכננות, תוך מתן עדיפות מיוחדת לחלופה המכירה בכפרים. כן היא ממליצה להגביר את המאמצים להתייעץ עם תושבי הכפרים. הועדה הדגישה שבכל מקרה, לפני העברה כזאת על המדינה להשיג מראש את הסכמתן של קהילות המושפעות מפעולותיה, ובלבד שהסכמה זו תתקבל באופן חופשי ובהתבסס על מידע, ובלשון הועדה (פסקה 25):

"The Committee recommends that the State party enquire into possible alternatives to the relocation of inhabitants of unrecognized Bedouin villages in the Negev/Naqab to planned towns, in particular through the recognition of these villages and the recognition of the rights of the Bedouins to own, develop, control and use their communal lands, territories and resources traditionally owned or otherwise inhabited or used by them. It recommends that the State party enhance its efforts to consult with the inhabitants of the villages and notes that it should in any case obtain the free and informed consent of affected communities prior to such relocation"

העתק המלצות הועדה "Elimination of Racial Discrimination, Israel, 2007" מיום 9.3.07, מצורף ומסומן **נספח 36**

82. לשם השלמת תמונת ההפליה והפגיעה בזכות תושבי ואדי אל-נעם, השייכים למיעוט לאומי ילידי, להמשיך ולהתקיים בכבוד כקהילה נזכיר, כי לצד התכנית נשוא ההתנגדות, מתקיימים הליכים מקבילים ותכניות במטרה למשוך אוכלוסייה יהודית חזקה לשטח התכנית, ולשם כך מאפשרת מגוון רחב של צורות התיישבות עבור האוכלוסייה היהודית, שמנציחות את

ההפליה, דוגמת התכניות להקמת והלבנת חוות הבודדים והתכניות עבור מפוני גוש קטיף, שיפורטו להלן. תכניות אלה מאפילות על מעט ההתקדמות שבתכנית זו ומבליטות את היחס המפלה שלו זוכים תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב ותושבי ואדי אל-נעם בראשם, בשל זהותם הלאומית.

הפתרונות התכנוניים למפוני גוש קטיף לעומת היעדר פתרונות לתושבי ואדי אל-נעם:

83. אימוץ עקרונות תכנון מנקודת מבט חברתית-קהילתית נעשית, בין היתר, בדרך של פרוגרמה תכנונית המכוונת למענה לאוכלוסייה ספציפית בשל המאפיינים הייחודיים של אוכלוסייה זו, כמו חרדים, דתיים לאומיים, וגרעיני התיישבות. בהקשר זה, **התחשבות בצרכיהם הייחודיים של קהילות השייכות למיעוט תרבותי ילידי הינה מובנת מאליה ואף הכרחית ליישום הזכות לשוויון.**

84. בשונה מתושבי ואדי אל-נעם, שהרשויות מתעלמות עד כה מצרכיהם כקהילה ספציפית בעלת מאפיינים ייחודיים, הפתרונות ההתיישבותיים עבור מפוני גוש קטיף מאמצים גישה תכנונית הרגישה לצרכיהן התכנוניים-חברתיים כקהילות ייחודיות. בהקשר זה רשויות המדינה ומוסדות התכנון **תכננו ישובים חדשים המיועדים באופן ייחודי לתושבי יישוב ספציפי, באמצעות הליך מזורז של אישור תכנית מתאר ארצית מפורטת - תמ"א/39. ביום 15.5.05 החליטה המועצה הארצית, בעקבות החלטות הממשלה, על עריכתה של תמ"א/39, שבעה חודשים לאחר מכן ביום 27.12.05 פורסמה התכנית למתן תוקף.**

85. בכך לא נסתיימו מאמציהם של רשויות המדינה למתן פתרונות ישובים ייחודיים-קהילתיים למפוני גוש קטיף. בחודש ינואר 2005 הועדה המחוזית במחוז דרום אישרה להפקדה תכניות להקמתם של שלושה ישובים חדשים קהילתיים-חקלאיים: שלומית, חלוצית 1 וחלוצית 4 (בחולות חלוצה), המיועדות למפוני גוש קטיף. היישוב החדש חלוצית 1 מיועד לגרעין התיישבות מנצרים והוא כולל כ- 100 נחלות בגודל של 80 דונם, סה"כ מתוכננות ביישוב כ- 450 יח"ד, בדומה לתכנון היישוב חלוצית 4 המיועד לגרעין התיישבות מעצמונה. **על הרקע הזה, זועקת לשמים הפלייתם לרעה של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בתמ"מ 23/14/4.** בעוד שתושבי ואדי אל-נעם מנסים מזה עשרים שנים להסדיר את מצבם התכנוני אל מול רשויות המדינה, ניכרת התגייסות של כלל המערכת הציבורית והתכנונית לקידומה המטאורי של תכנית המתאר הארצית, המיועדת לתת מענה לאוכלוסייה בסדר גודל דומה לזה של אוכלוסיית ואדי אל-נעם, קרי מפוני גוש קטיף.

סיכום

86. הכפר ואדי אל-נעם הוא כפר קיים מזה עשרות שנים. נציגי התושבים התדפקו על כל הדלתות, אך רשויות המדינה גלגלו ועודן מגלגלות את האחריות מהאחת לשנייה, מהממשלה למוסדות התכנון וחוזר חלילה ואין רשות הבוחנת לעומק את הצעות התושבים או יוזמת

הצעות ממשיות למיקום חלופי לכפר. **תכנית זו מהווה חלון הזדמנויות יקר מפז שבמסגרתו ניתן לשים קץ לסבלם של אלפי התושבים המתגוררים ביישוב**, אם תשכיל התכנית לממש את התחייבות מוסדות התכנון בפני בית המשפט העליון בבג"צ 1991/00 ותיישם את החלטת הועדה המחוזית לתכנון ובניה, מחוז הדרום בעניין תמ"מ 49/14/4 מאוגוסט 2004.

87. החובה לתת פתרון תכנוני הולם לתושבי ואדי אל-נעם גוברת לאור קרבתם המסוכנת של התושבים לאתרים עתירי זיהום הפוגעים בבריאותם, וכן לאור עקרון השוויון והזכות לכבוד ולתרבות המחייבות מתן מענה תכנוני לרצונם של תושבי הכפר ואדי אל-נעם לחיות בישוב כפרי, דוגמת עשרות היישובים הכפריים לאוכלוסייה היהודית, הן זו המתגוררת בשטח התכנית והן זו שהתכנית מבקשת לקלוט לתחומה. הישוב שיוקם יצטרך לענות על צרכיהם של התושבים כקהילה, ובראשם הצורך במענה לזכותם ובקשתם לשמר את תרבותם, אורח חייהם, עיסוקם ושימור המסורת המקומית, שבאה לידי ביטוי באופן שימושי הקרקע.

88. במגעים שניהלו תושבי ואדי אל-נעם לאורך השנים מול רשויות המדינה דרשו להיוותר כקהילה הומוגנית תפקודית וארגונית. כל מיקום סביר שיענה על הצרכים של האוכלוסייה כקהילה נפרדת, יאפשר אורח חיים כפרי חקלאי ולא יסכן את בריאותם יישקל בחיוב על ידם. החל מאוגוסט 2003 ועד היום הציעו נציגי הכפר במצטבר חמישה אתרים חלופיים, אך אחד מהם לא נבחן ע"י מוסדות התכנון או מי משרי הפנים והשרים הממונים על ענייני הברואים בממשלות ישראל, ובכללם עורכי התכנית נשוא התנגדות זו. הגיעה העת שמוסדות התכנון ירימו את הכפפה וינצלו חלון הזדמנויות יקר זה כדי לתקן עיוות תכנוני והתיישבותי היסטורי, וישימו קץ לפגיעה הקשה והמתמשכת בזכויות התכנון וזכויות האדם של תושבי הכפר ואדי אל-נעם.

לאור כל האמור לעיל אנו מבקשים מהמועצה הארצית לתכנון ולבנייה לקבל את התנגדותנו ולקבוע כדלקמן :

א. לשנות את סעיף 6.6 בתמ"מ 4 / 14 / 23, כך שיאפשר הסדרה תכנונית של כל הכפרים

הבלתי מוכרים גם ביעודי קרקע שאינם 'אזור נוף כפרי חקלאי משולב'.

ב. להשהות את אישור התכנית, עד אשר יתקיים הליך תכנוני במשותף עם התושבים,

אשר יאתר מיקום חלופי להסדרה תכנונית של הכפר, שתהיה מקובלת על התושבים.

המתנגדים שומרים על זכותם להוסיף, לפרט ולהרחיב את טיעוני התנגדותם לתכנית המופקדת, ולהסתייע במומחים, ככל שיהיה צורך בכך.

נספחים נוספים :

- תצהירים כדין של המתנגדים, לאימות העובדות שהופיעו בכתב ההתנגדות.
- יפויי כוח מטעם המתנגדים.

רשימת מפות:

- נספח א': תצלום אוויר של הכפר וואדי אלנעם משנת 2004
- נספח ב': מיקום הכפר וואדי אלנעם על רקע תמ"מ/4/14/23

בכבוד רב,

נילי ברוך, מתכנת ערים
עמותת במקום

באנה שגרי-בדארנה, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח

העתק:
הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז דרום.
הולנת"ע.